

BAJAI HONPOLGÁR

FÜGGETLEN VÁROS-ÉS KÖRNYEZETVÉDŐ LAP

I. ÉVFOLYAM 4. SZÁM

ÁRA 9,50 Ft

1990. MÁJUS

UTCÁK, SZOBROK, EMLÉKTÁBLÁK

Fontos megbeszélést tartottak a városi tanácsban. Hosszú idő után, a választások befejeztével megkérültek elhelyezni a közterületeken elhelyezett különböző műalkotások dolgát, továbbá az utcanevekkel kapcsolatos eljárás. A tanácskozási tekintélyes művészeket, történészek szakembereket és a pártok képviselőit hívták meg.

Nem irigylem a bizottság tagjait. Szembe kell nézniük a türelmetlenséggel, és — véleményem szerint — nem volna szabad ennek engedniük. Kezdődik az idegenforgalmi idény, a város rövidesen megtelik külföldiekkel. Mi lenne, ha csupa kopasz szobortalapzatot találnának. Meglehetősen körülményes lenne megmagyarázni,

hogy miért van ez így.

A bizottság úgy foglalt állást, hogy a kérdést először összességében kell vizsgálni. A Tanácsköztársasági emlékműnek a színvonalatlansága, a rendőrségen levő emléktáblának tartalma (az ellenforradalom szó miatt), a posztógyári lőtéren levő tábla Rákosi idézet miatti eltávolítása feltétlenül megtörténik majd, de úgy, hogy a történelmi vagy művészi szempontból értékes alkotások a múzeumba kerülnek. (A rendőrségi emléktábla átszövegezve viszszerülne.)

Az utcanevek megváltoztatása is komoly dilemmát jelent. Felmerül, hogy állítsuk vissza a múlt századi népi neveket.

Csakhogy a Kismészárszék utcában valaha tényleg volt húsmérés, és a Patak utcában is csordogált a Kenderes. A Kishíd utcában pedig eleink egy kis hídon keltek át a patakon. (A Petőfi utcában, a szakmunkásképző épülete előtt.)

A Pesti út tényleg Pestre vezetett, és vezet ma is, de most Dózsa György útnak hívják. Talán annak az emlékére, hogy a Dózsa-féle parasztháborúban Baja nem játszott szerepet. A Sárkány utca a nevét egy hajdani vendéglőtől kapta (most Ady Endre utca), nyilván nem lenne értelme a régi nevet visszaadni.

Folytatás a 12. oldalon

Szabad kifolyású, avagy ártézi kút a főtéren.

A fotó a századfordulón készült. Kérjük, jelentkezzen, aki tud a kút pontos helyéről, vagy a megszűntetéséről!

(Gyulavári József)

BAJANENSIS
UHERKOV
(2.)

A nagy szerb
bevonulás
(3.)

Olajkutatás
(4.)

SOS
RÉTISAS!
(5.)

Historia Domus
(6.)

A NAGY
TŰZVÉSZ
(8-9.)

KISVÁROSOK
PÉNZÜGYEI
(10.)

Vitatkozunk
(11.)

Házikertben
(12.)

Horgászoké
a szó
Zöld út
a zöldeknek
(16.)

BAJAENSIS UHERKOV

A Magyar Tudományos Akadémia nagytermében április 17-én védte meg sikeresen az "Algavegetáció-tanulmányok folyóvizekben és sajátos állóvízi élőterekben" című nagydoktori értekezését Uherkovich Gábor hidrobiológus.

A Tudományos Minőség Bizottság egyhangúan maximális pontszámmal értékelt a jelölt folyó- és Balaton kutatásait és a természetvédelmi területek kisebb és különleges vizeinek kutatását összefoglaló téziseit. Egy tudományos eredményekben gazdag életmű rangjához méltó ünnepélyes elismerését is jelentette ez az aktus, amelyre a szakmai közélet jeles hazai képviselői mellett tanítványok sora érkezett az ország minden részéből, mert Uherkovich Gábor katedra nélkül is képes volt egy egész hidrobiológus nemzedék indulását, igényes szakmai felkészülését segíteni.

És hogy miért éppen egy bajai újságban emlékezzünk meg erről az eseményről, annak több oka is van. Az egyik az, hogy felesége révén családi szálak kötik Bajához. A többi szakmai jellegű. Évtizedek óta vizsgálja a bajai Duna szakaszt, a Baja környéki mellékágakat. A vízgazdálkodási főiskolán első oktatója volt a hidrobiológia tantárgynak, és máig is jól használható jegyzeteket állított hozzá össze a diákoknak. Segítségnyújtott a vízügyi laboratóriumban a hidrobiológiai vizsgafeladatok bevezetésénél a biológiai vízműködés meghonosításához, és az eredmények tudományos publikálásában is ösztönzően működött közre. Így érthető, hogy városunk neve gyakran szerepel és közismert a hidrobiológiai, de főleg az algológiai szakirodalomban. Sőt egy algataxon (mosszafaj), a Scenedesmus armatus

var. bajaensis UHERKOV. elnevezésében is őrzi városunk nevét Uherkovich Gábor új fajleírása alapján. (A Sugovicában talált Scenedesmus-fajok rendszertani és ökológiai kutatásában is világhírnévre tett szert, német nyelven megírt könyvét (Die Scenedesmus-Arten Ungarns) pedig mindenütt alapműként használják a szakemberek. Magyarzatuként itt csak annyit, hogy a Scenedesmus-nemzetsége és legváltozatosabb nemzetsége.)

Első folyóvízi kutatásai is Bajához, a Dunához és a mellékágakhoz kapcsolódnak.

S.A.

(Baja, Kamarás-Duna, 1956)
Limnológia = ótán (őe itt: nem tengeri vizek biológiai kutatása)

Scenedesmus armatus var. bajaensis UHERKOV.

*Ised körül kerek volt, hadraig vohat,
vad rühözettel vohatott a heat.
Féltél, anyja? és gondolták rá?
Te kem féltél, csak féltetted anyja.*

Bálint Attila rajza

MŰVÉSZET A TUDOMÁNY SZOLGÁLATÁBAN

Richter Ilona kiállítása

A természetábrázolásra való törekvés együtt ébredt az emberi tudattal. Történeti útját és fejlődését kutatva az ősember barlangjaiban találjuk első példáit, és tudományos intézeteink legújabb kiadványaiban az utolsókat.

Az út tehát, amit az ember a természet művészi megfogalmazása terén megtett, párhuzamosan halad és kölcsönhatásban áll a természet törvényeiről, és a törvények nagy összefüggéseiről szerzett ismeretivel.

A természetábrázolás új formáját, a tisztán illusztratív jellegű művészetet a tudomány számára nélkülözhetetlen szemléltető példák igénye hozta létre. Ettől az "igénytől" származhatjuk a tudományos illusztráció történetét, és ez az igény lesz stílusának természetes alapja és biztoskezd

megteremtője.

A modern tudományos illusztrátor feladatukra ott van, ahol a szakmai problémát nem tisztázza kelendőképpen a fotó. Ez a feladatuk ott kezdődik, ahol a fotó lehetősége zárul.

A fotó a mai tökéletes technikai szintjén korszerű segédeszköze a tudománynak. Alkalmazása, csak úgy mint a filmé, sokrétű, sőt bizonyos területeken nélkülözhetetlen. Információi mégsem pótolják minden esetben — csak kiegészítik vagy hitelesítik — a megfigyelésen alapuló rajzi rögzítéseket. Ennek oka, hogy eredményeiben a legjobb fotó is megmarad az egyedi jelenség ábrázolása szintjén. Több egyedi ismeret összefogására, a "tipizálásra" alkalmatlan.

A modern tudományos illusztráció módszerének arra kell törekednie, hogy a művésznak segítse megközelíteni a tudományos problémák lényegét — ugyanakkor a grafikai lehetőségek feltárásával célszerű ábrázolások példatárát nyújtja a szakembereknek.

(Richter Ilona Munkácsy-díjas grafikusművész kiállítása megtekinthető május 22-től június 8-ig az ADUKÓVIZIG mérőközpontjában, Péter-Pál u. 8-12 — munkanapokon 8-17 óráig.)

300 éve történt

A NAGY SZERB BEVÁNDORLÁS

VELIKA SEOBA SRBA

A szerbek Magyarországon az Árpád-házból való királyaink alatt családi kapcsolatok, vagy különböző méltóságok elnyerése révén telepedtek meg. A török megjelenése után a Balkán-félszigeten szinte állandóan jöttek, részint a

le az igát. A török alatti szerb városok csatlakozott a felszabadítókhoz. Az itt lakó szerbek számát növelték az újonnan jöttek, akik Baján szerb vezéreket (vajdaság, fennmúlt 1691-1695 között) alakítottak. Ennek megszűntje után sokáig a déli határőrvidék védőit al-

Bogdanovics Lukián karlócai pütriárkák lettek. (Ez a méltóság megfelelt a katolikus hercegrémi fokozatnak az egyházi hierarchiában.)

A bajai szerbség múltjának megörökítésére az elmúlt rövid időszakban többen is gondoltak.

Színház nevel) elkészítette volna V.J. mellazobrá. Baszinka Gyula mohácsi festő megkezdte a szerb kiválóságok portréinak elkészítését, és megvannak az emléktábla tervei is. A Képző- és Iparművészeti Lektorátus jóváhagyta a terveket. Azóta újabb lépés nem történt. Most, a 300. évfordulón, Baja város kegyelettel emlékezik meg egykori szerb polgáraitól.

Az ünnepség megrendezésének gondolata az Eötvös József Tanítóképző Főiskola nemzetiségi tanácskének délszláv tagozatától indult ki. A rendezvény anyagi támogatói: a Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetsége, a Bács-Kiskun Megyei Tanács és a Bajai Városi Tanács.

Dr. Lovas György

A május 5-i ünnepség másora
Dél előtt a tanítóképző főiskola 88. számú termében 9 órákor ünnepélyes megnyitót (Mándity Predrag asszisztens), majd előadások. (A 300 éves évfordulótól emlékezik meg dr. Dusko Popov, az újjáélt Srpska Matica titkára, László Péter a Magyarországi Szerbek Szövetsége részéről, a bajai szerbek történelmét Köhegyi Mihály múzeumigazgató ismerteti, majd dr. Lovas György a bajai görögkeleti szerb egyház megbízott elnöke "Baja város szerb múltja" c. készülő könyvből a bajai görögkeleti egyház múltjáról és jelenéről, valamint Baja város 18-19. századi kiválóságairól beszél.)

A díszteremben megtartott tudományos ülések után 11 órákor a 93-as teremben a "Velika seoba Srba 300 godina" kiállítás megnyitja dr. Dusko Popov. A kiállítás anyaga a Srpska Matica tulajdonosa.

12—13-ig ebédszünet. Majd a délutáni és esti műsor következik. 3 órákor ünnepi mise a szerb templomban (Tanácsis M. u.), majd gyűlésterületen az elhunyt bajai szerbekről. Hat órádtól nyolcig kultúrmasor, melynek keretében a tanítóképző főiskola hallgatói és az általános iskola tanulói szerb költők egy-egy versét szavalják el, illetve felolvassák Bogoboj Atanakovics "Bunyevce lány" c. elbeszélésének egy részletét. Majd a bajai Csitaonica zenekara és a pécsi "Baranya" népi együttes szerepelnek.

Nyolc órákor vacsora és bál. A magyar és szerb nép közötti barátságok ápoló szép rendezvényre minden érdeklődőt szeretettel hív és vár a rendezőség!

Paja Jovanovity: A szerbek nagy bevándorlása Magyarországra

törökök elől menekülve, részint a törökök szolgálatában, mint zsoldoskatonák. Mégis nyolc nagyobb hullámat különböztetünk meg időrendiségben, bevándorlásukat és végleges letelepedésüket illetően. Ezek közül a legnagyobb, mint a neve is mutatja, az 1690. évi, amikor is Csernojevics Arzen ipéki (ma: Pety) pütriárka vezetésével mintegy 40 ezer szerb telepedett meg a törökök alól már felszabadult dél-magyarországi területeken.

A Bács sikertelen ostroma után hamarosan megindult felszabadító háborúban a törökök erős nyomás szorította vissza a régi magyar határokat felé. Egymás után szabadultak fel a magyar városok, falvak, vármegyék. A szerbek, akik a török oldalán harcoltak, csapatostul álltak át az osztrák császár és magyar király csapatainak oldalára.

Baja véglegesen 1687-ben rázta

kották a bajai szerbek is.

A magyarországi szerbség letelepülésének évfordulóitól egységesen a Velika Seoba Srba-t, az 1690-es esztendő tekintjük. Ennek 300 éves évfordulójához értünk. Sokfelé lesznek ünnepségek az országban, de elsőként Baján, május 5-én.

Baján a szerbség polgárosodása a 18. században indult meg. Sok kiváló értelmiség került ki sorakból. Így Aszl Markovics Péter író, Atanakovics Bogoboj ügyvéd és író, Gyurkovics Pál festő, Pacsics János húszárkapitány, költő, Petrovics Döme szobrász, Popovics Demeter városi főjegyző, költő, Vujity Joakim tanár, drámaíró, — akik mint a szerb nemzeti színház megalapítói váltak ismertté. Két bajai születésű pőpa a monarchia legmagasabb görögkeleti szerb egyházi méltóságát is elnyerte: Brankovics és

Így a művelődési ház részéről Bányai Tibor már a 80-as évek elején felvetette, hogy sor kerülhetne Vujity Joakim szülőházánál (Árpád utca; azóta a házat lebontották) egy emléktábla elhelyezésére, kis ünnepség keretében. 1985-ben e sorok írója, mint a bajai görögkeleti szerb egyház közös elnöke, felvetette, hogy a Baja—Zombor testvérvárosi kapcsolatok keretében rendezzünk közös ünnepséget. A volt szerb elemi népiskola (alapítva az 1690-es évek elején, ma óvoda) falán emléktáblát helyezünk el a szerb költők, írók, képzőművészek nevével. Életrajzokat feldolgozom.

Az ünnepi előkészületek előrehaladott állapotban voltak: dr. Gajdócsi István akkori megyei tanácselnök elkészítette ünnepi beszédét, a krajeveváci szerb nemzeti színház (mely felvette a Vujity Joakim Szerb Nemzeti

A BAJAI TERMÉSZETGYÓGYÁSZ EGYESÜLET

„Legfőbb bölcsesség: Élünk természetesen!” (Montaigne)

„Egészség csak egy van, betegsége több ezer.” Régi igazság! Mégis milyen könnyen elfecséreljük egyetlen egészségünket! Elfogadjuk, sorsszerűen tartjuk, hogy előbb-utóbb megbetegszünk, hogy „a korral jön a kór is”. Valójában legtöbb betegségünknek mi magunk vagyunk okozói, pedig ezek megelőzhetőek, sőt a végleg elvesztettnek hitt egészségek sok esetben visszacserezhetőek.

Hogy miként? Erre a kérdésre segít megtalálni a választ a Bajai Természetgyógyász Egyesület, mely három éve alakult. Mivel foglalkozik az egyesület?

— Előadásokat szervez az egészséges életvitelről és a természetes gyógymódokról. Neves előadók beszélnek a korszerű táplálkozásról, a helyes légréz, mozgás szerepéről, a jógaterápiáról, a leiki egészség megőrzéséről, az akupunktúráról, a gyógynövényekről és még sok egyéb hasznos ismeretről.

— Ételturatókon, kóstolókon bizonyítja, hogy a reformkonyha készítményei ízletességben nem maradnak el a hagyományos ételtől.

— A jógaanfolyam, ami négy éve **Kártyné Benke Etka** és hága indított el, egyre több résztvevőt vonz.

— Túrakra hívja az embereket. **Kátai László** vezetésével kirándulásokat szervez, melyeken alkalom van gyógynövények gyűjtésére is.

— A könyvklubban **Mészáros Zsolt** természetgyógyászzal kapcsolatos könyveket kölcsönöz.

— Egészségnevelési program indult az **Ortutay ÁMK**-val közösen, melyet az Egészségügyi Minisztérium és a Kecskeméti Ifjúsági Községi Letéti Számla támogat. Az „Életmód” első osztályban a gyerekeknek heti egy alkalommal egészségnevelési órájuk van, s három alkalommal gyermekjoga foglalkozást tartanak. A gyermekelőmezős korszerűsítés és a felnőttek egészségnevelése is a program céljai között szerepel.

Áprilisban tartotta idei közgyűlést a 80 tagú egyesület. Ekkor döntött a tagság a vezetőségben személyi változásokról is. Az új elnök, **dr. Kovács István** szülésznőgyógyász szakorvos, aki akupunktúrával és chiropraktikával is foglalkozik. A titkár továbbra is **Kapocsi Géza**, a jogi képviselő **dr. Vozner Magdolna**, a gazdasági vezető **Farkas István**. Vezetőségi tagok **dr. Richnowszky Andor** és **Solyms Éva**.

A közgyűlésen a tervekről esett a legtöbb szó. Akupresszúrás tanfolyamot indítanak az ősszel, melynek első része talpmasszázsral foglalkozik, majd erre épül a második szakasz, a teljes test akupresszúrája. Akiik szeretnének ezen részt venni, májusban tíz előadásból álló anatómiai élektan kurzussal alaphozhatják ezt meg. Az egyesület klubi köz szerepel a Bikokertész Tervek létrehozása, melyben a vegyszermentes növényter-

mesztés hívei cserélhetnek tapasztalatot.

Minden hónap első hétfőjén klubestben találkozhatnak az egyesület tagjai, az **Ortutay ÁMK** „C” épületében. A Bajajlison reformtelek árusításával szeretne jelentkezni. A nyáron életmódtábor szerveznek **Kárázsa**, elsősorban családok részére, melynek vezetője **Zoltai Miklós** jógaterapeuta lesz.

Egy távolabbi cél, hogy indítsanak természetgyógyász szakrendelőt, ahol akupresszúrás és akupunktúráz kezelés, táplálkozási és gyógynövény használati tanácsadás, gyógyteák árusítása szolgálna a rászorulóknak.

„Alig képzelhető el szerencsétlenebb ember egy társaságban, mint az, akinek nincs betegsége, aminél beszélhetne.” (Fűzes Iván)

Szeretnénk, ha egyre több embernek ez lenne az egyetlen szerencsétlensége.

Solyms Éva

OLAJKUTATÁS 1924-ben

Lapunk márciusi számában jelent meg az „angol olajkutató fűrés” fényképe. Ennek a munkának bizony egész legendája keletkezett. Mikor 40 éve elfogottam a bajai állomásom, első délután elmesélték ezt a históriát. Lényege a következő: az angolok olajat kutattak a Pandúr-szigeten, de meglepőztet találtak. Felajánlották a városnak, hogy ha megfizetik a levert csövek értékét, átadják a kutat, amire fűrészt lehetne építeni. A 73 fókó vizet idegenlensre a Suvogócaiba vezették, s még novemberben is tudtak fűrészt a közelében. A város urainak nem kellett a jutányos ajánlat, így az angolok felépítették, illetve berobbantották a fűrészt.

A jelenlegi piactér sarkánál 1964-ben újra földgázt kerestek. Akkor lapoztam fel a régi bajai újságokat, s az alábbiakat olvashattam.

A Független Magyarországi Nemzet 8-án nagy riportban számolt be arról, hogy szeptember 15-én érkezett meg a Hungaria Oil Syndicate Ltd. több vagonos felszereléssel. Egész kis várost építettek fel a szigetben, és megkezdődött a földgázfúrás. (Az elmúlt angol-magyar vállalat egyébként ország-szerinte több kutatófűrészt vezet.)

December 10-én örömmel je-

lentik, hogy „a 406 mm átmérőjű csökölona tisztításakor feltört víztömő színen megjelenik az egyeneslens erővel bugyborékoló földgázkiömlések 220 m mélységből.” A munkák kézszerűen erővel folytatók. 1925. február 7-én a Bajai Újság még bizakodik, most 1235 m-nél tartanak, s a földrétegek nem zárják ki a gáz lehetőségét.

A Független Magyarország 1925. június 13-án írja, hogy a geológusok szerint „gáznak kell lennie, mert még nem akadt vízre a fűrés nyómán.”

A szomorú hírt a Bajai Újság közölte 1925. július 16-án: eredménytelenül fejezték be a bajai földgázfúrásokat, „még csak sóz vizet sem találtak”.

Mi történt a csövekkel? A Független Magyarország 1925. június 24-én arról ír, hogy jelenleg 1335 m-nél tartanak, 20 vágon csövet vertek le, kb. 5 milliórdot emésztett fel eddig a munka. A napi kiadás 4-5 millió korona, ennek fele munkabérek. (Akkor is infláció volt) A munkát **Ilia Miklós** bányamester, és **Bezerédi Gyula** vezették. A torony alig bírja már a megterhelést. Ha 1600 m-en sem találunk olajat a szarmata rétegben, abbahagyják a fűrészt, a csöveket felszedik, de kb. 15-20 százaléka benne

fog maradni.

Július 16-án a Bajai Újság írja, hogy 10-én beférdezők a munkák. 1369 m 29 cm mélységben elérték azt a réteget, melyben az olajnak kellett volna lennie, de semmit sem találtak. Telefonon jelentették Bőhm igazgatónak, aki ugyancsak telefonon, utastást adott a fűrésüzem lezserelésére. „Péntek óta a csövek kiszedése folyamatban van.”

Az utolsó mozzanatokról megint csak a Független Magyarország számolt be. Augusztus 8-án tudták, hogy 25 vágon csövet szállítottak le, ami öt és fél milliórd koronába került. Huszonhatodik még 300 m mélységnyi cső volt a földben. „Ha kész a kiemelés, nivellálják a talajt, a legkisebb lyukat, melyedést is betömjük, mert a sziget tulajdonosával kötött szerződés kötelez.”

Az idézetekből tehát világosan kitűnik, hogy jelentős mennyiségű vizet, pláne megvizet nem találtak. (Éppen azért reménykedtek az olajban, mert ize nem bukkantak.) A leszereléskor pedig szomorúan állapították meg, hogy még sóz vizet sem lelték, nyilván gyógyvízre gondoltak. A csöveket illetően a várossal nem folytatható tárgyalásokat, hiszen a meddőréteg elérésekor azonnal meg-

kezdtek a kiemlést az igazgató telefonutasítására. A csöveknek csak jelentéktelen része maradt a földben, és szeptemberben már el is hurcolkodtak.

Elfoglaltak lettek volna az újságok? Aligha. Szinte hetenként jártam a város vezetőségét, hogy nincs fűrészt Baján. Felmegyelek a többi vidéki várost, melyeket a gőzfűrészelvel dicsőködhetnek. A legkülönbözőbb javaslatok jelennek meg az idézett újságokban, de soha egyetlen szóval sem említik, hogy a szigetben szabadon folyik a forróvíz. Még csak nem is cáfolnak ilyen megmondandót, pedig azokban az években elég sok cáfolat jelent meg. Hosszú beszámolókat közölnek a városi közgyűlésekről, közlik a vitákat, jelenéktelen személyeskedéseket a fűrészt építéséről, hisz Baján csak 84 fűrésztóba volt akkor, de senki sem veti fel a szigeti melegvíz kérdését.

Az emlékezetemben élő melegvíz nyilván a fűrésznél használt bitöltés és hűtővíz lehetett, esetleg fel-fakadt talajvíz; a csövek körül folyó vita históriája pedig később keletkezett.

Solyms Ede

MENTSÜK MEG !

RÉTISAS (Haliaeetus Albicilla)

A legnagyobb testű Magyarországon költő ragadozó madár. Neve Európa több országában tavai-, tengeri sas. Ez nagyon jó utalás egyik életfeltételére, a vízre. Természetesen mindenhol előfordul kőborlóként, ahol háborítatlan helyet talál, de leggyakrabban a nagy fókák, tavak, mocsarak környékén.

A kifejlett, 5-6 éves madár teste barnásszürke, farka fehér, csőre élénk sárga. Kiterjesztett szárnyai között a távolság két méterrel is több. Tápláléka főleg dög, hal, sebzett vagy beteg lúd, réce. Ma a magyarországi költő párok száma 30, és 1988-ban nyolc fiókát neveltek fel. Ennek oka az, hogy leggyakrabban csak egy, vagy egy fiókát sem éri meg ezt a kort. Télien számuk megnő az északra érkezőekkel. 1988-89 telén 29 példányt számoltunk meg Mohács és Paks között a Duna mentén. Fészekrakáshoz öreg, hatalmas fákat választ. Fészke több év alatt másfél méter magasra is megnöhet. Nagyon érzékeny a zavarásra. Ha egy gombaszösz, vagy csigagyűjtő elsétál a fészke alatt, örökig nem tér vissza.

Szűkebb lakóhelyünk környékén is találkozhatunk velük. Az elmúlt télen előfordult, hogy a város fölött keringett egy, és a Tóth Kálmán térről lehetett megfigyelni. A Sió-torkolat és a jugoszláv határ között 4-5 pár költ, vagy inkább próbál költeni évente. A rétisasok tragédiája, hogy csak nagy,

háborítatlan környezetű fákat fogadnak el fészkelőhelynek, ez pedig ma az anyagi érdekek ellen van. Természetesen ez érvényes védett területen belül és kívül. Szép példa erre egy a Gemenci Tájvédelmi Körzetben levő, legálább tíz éves fészkek, ami ebben az évben fog megszűnni, minden fátatóság által jóváhagyott terv alapján.

A mai tizenévesek gyermekei, ha csoda nem történik, már csak az állatkertben és a múzeumban fognak találkozni a rétisassal.

Csodák pedig nincsenek.

Kalosa Béla

A szerkesztő megjegyzése: Amlint a kedves olvasó, úgy én sem hittem a szemnek, amikor a fenti sorok elém kerültek. Szeretném hinni, hogy ornitológus munkatársunk tévedett. De ha mégsem, úgy kövessünk el mindent, hogy a rétisas fészkek megmaradjon! Igerjük, hogy a dolognak azonnal utánajárunk. Ha lapzártaig az eredményről nem tudunk beszámolni, úgy a Pécsi Rádió reggeli adásában tájékoztatjuk olvasóinkat.

Szomorú hír lapzártaikor

Április 24-én délután 5 óra körül derült ki, hogy a közelmúltban kiraboltak egy kerecsenszölym fészket. Ha az értékes fiókákat ellopásait minősíteni akarjuk, aligha túlzunk, ha a dolgot, röviden gazságnak nevezzük. A kerecsenszölym kissé jobb helyzetben van, mint a rétisas, de ezt a fajt is a kipusztulás fenyegeti. A madárvédők azt üzenik a tettesnek, hogy előbb-utóbb elkapják.

ÚJ HALFAJOK A DUNÁBAN

Az elmúlt 10-15 évben két új halfaj jelent meg a Duna magyarországi szakaszán, beleértve az itteni mellékfolyókat, részben állóvizeket is. Ez a két új hal a **folyami géb** (Neogobius fluviatilis), és a **kínai razbóra** (Pseudorasbora parva), amit neveznek gyöngyös razbóráknak is. Mindkettő kicsi, tíz centiméter körüli. A folyami géb, szovjet adatok szerint, ritkán ennek kétszerese is lehet.

A folyami géb valószínűleg a Dunán vándorolt föl, és szaporodott el természetes úton. Érdemes, hogy a szakemberek a Balatonban 6-7 évvel korábban találják meg, mint a Dunában. A kínai razbórát a növényevő halak ivadékaival véletlenül hurcolták be a Duna vízrendszerébe.

A két hal a Baja környéki vizekben is megtalálható a hetvenes évek második fele óta. A kínai razbórát 1976-ban a Szeremei-Sugovicában találtak tömegesen, a folyami géb egy példányát pedig a Sugovica bajai részén 1977-ben. Azóta csaknem minden, a Dunával összefüggő vízben elterjedtek.

A folyami géb védett!

Akít részletesen érdekel, figyelmebe ajánlom a következő munkát:

K. B.

Pintér Károly: MAGYARORSZÁG HALAI
Akadémiai Kiadó, Budapest 1989

Kínai razbóra

Folyami géb

Rövidesen egy kiemelkedő helytörténelmi munkát vehetünk kezünkbe. Kapocs Nándor — Kőhegyi Mihály mindegy 500 oldalas közös könyvét, a bajai ferences zárda háztörténetének első kötetét. Kőhegyi Mihály hozzájárulásával a könyv előszavának második, befejező részét nyújtjuk át olvasóinknak. (Az első rész előző számunkban közöltük.)

Kőhegyi Mihály:

A FERENCES ZÁRDA HÁZTÖRTÉNETE

Annyi bizonyos, hogy a délszlávok felköltözése igazából a felszabadító háborúk nyomán indult meg. 1687. július 3-án Petrovics Nobák réz kapitány, Miksa Ernőnél bajor választófőjedelemelek azt az ajánlatot tette, hogy 10 000 fegyverest vezet a török így alatt nyögő Szerbiából a császári hadsereghez. Egy részüket hamarosan megérkezett, mert július 9-én Miksa már katolikus rációkat ajánl az udvari haditanács kegyeibe és azt kéri, engedjenek ezeknek át három palotát (Szabadán, Szege-den és Baján), ahol lakhatnának. Az udvari haditanács az ügyet Caraffa tábornoknak adta ki véleményezésre. Ebből az aktából tudjuk, hogy 1500 fegyverforgató férfiről volt szó. Szeptember 1-én a haditanács azt az utasítást adta, hogy az érkezőköt Szege-d, Szabadka és Baja palánkjába telepítsék le. És csakugyan, a szabadkai Ferenc-rend barátok anyakönyvében, melyet 1687. december 1-jétől vezettek, szinte kizárólag bunyevác nevek szerepelnek. Később azután a Bajavál szomszédos helységeket is benépesítették (Csávoly, Gara, Bokod, Herczegszántó, Almás). A következő évben már Baden Lajos seregének, amely mélyen bent harcolt szerb területen, leghűségesebb harcosait jelentették. A szerb lakosság várta, sőt küldöttségekkel sürgette felszabadítását.

Belgrád sikeres elfoglalása után azonban újra fel kellett adni a várat. 1690-ben fordulat állott be a háborúban, hat évi dicsőség és siker után vereségek következtek. A törököt támogató francia király nyugati támadása és a török új erőfeszítése nemcsak megzavarta a szövetségesek erejét, hanem elasztotta, még egy évtizedig tartó, váltakozó szerencséjű háborúvá hízta el a felszabadító hadjáratot. Csakhogy a császáriak sorozatos győzelmeinek hírére a Balkán szláv népei most már tömegesen mozdultak meg. Csernovics Arzén pátriárka nyíltan levelezett és tárgyalt az osztrák főispósokkal. Az ámenetleg megerősödő török hatalom ezt természetesen nem nézte jó szemmel, és megtorlásra készült. Erre azután megkezdődött a tervszerű általános menekülés Magyarországra felé.

Mindez 1690-ben történt. A bejövők számát nem ismerjük pontosan. Egyesek 4-500 000 embert mondanak, mások 200 000-et. Harmadik forrásunk 35-40 000 családra teszi számukat. A tömeges menekülés magát a török nagyvezírt is megdöbbentette, mert újra során naposoztat nem talált elő embert Belgrád körül. Mindenképpen nagyobb délszláv tömeggel kell tehát számolnunk, s ezek egy része vidékünkre került.

Lipót császár már előzőleg is bízta ők a felkérésre, szabadságot ígérve nekik hűségük esetén. 1690. április 6-án pedig kiáltványt adott ki Albánia, Szerbia, Mysia, Bulgária, Szilisztra, Illyria, Macedonia, Rascia és más tartományok népeire, hogy fogjanak a török ellen fegyvert, és álljanak a császári hadak mellé, segítsék élelmezését. Cserébe védelmébe veszi őket a közös ellenség, a török ellen. Igéri kiváltságai, vallásszabadságuk és vajjaválasztási joguk megtartását, valamint azt, hogy minden addóktól mentesek lesznek, és a törököktől elfoglalt birtokokat, javukat nekik fogja adományozni.

A délszlávok magyarországi tartózkodásukat hosszú ideig csak amolyan átmeneti, ideiglenes állapotnak tekintették, de miután az osztrák seregek nem tudták bevenni a Balkánt, reményüket vesztették a visszavándorlásra, bár erről Lipót biztosítottak őket. Lassan azután letelepedtek, egy részüket pedig a császári seregben szolgált a délvidéken.

Ezekben az években (1686-1690) kerültek bunyevác hűvekkel együtt a ferencesek Bajára. Előtte aligha lehettek itt, mert a belgrádi püspökök, bár többször jártak a Bácskában, az 1650-es, 1660-as években, egyetlen egyszer sem látogattak Bajára, pedig ha itt akármilyen kis ferences közösség lett volna, úgy aligha kerültek el az ugyancsak Szent Ferenc-rendjén lévő püspökök a helyet. A rendelkezésre álló okmányokból kiderül, hogy a szerzetesek a menekülő délszláv lakossággal kerültek Észak-Bácskába a felszabadító harcok utáni években (1686-1690). Eddig első biztos adatunk erre 1693-ból volt.

Ebben az esztendőben Marinis

Károly római királisi bíró erencedek, hogy a bosnyák ferencesek továbbra is megmaradhassanak, és békésen működhetnek a Pádai Szent Antalról nevezett bajai, a Szent Ferencről nevezett zombori, a Szűz Mária mennybemeneteléről nevezett bácsi és a Gyü-möcsölő Bologaszonyról nevezett szabadkai zárdáikban. Nemrég azonban a bécsi Hofkammerarchívóból egy igen lényeges, az eddigieket két évvel megelőző adat került elő. Ebben az 1691. június 20-án kelt királyi rendelkezésben I. Lipót megengedi a budai Vízivárosban tevékenykedő ferenceseknek, hogy itt kolostort építhessenek, mert a katolikus rácnemzetéges között már eddig is eredményesen élesztették és megtartották a hitet. Az oklevél — érdemeik elismerésén túl — még azal indokolja a kolostorépítés engedélyezését, hogy az több magyarországi ferences kolostor előjárja is kérte. Név szerint felsorolja Porkovich István bácskai (Bács?), Tadicnik Miklós kalocsai és Stanich Gábor bajai szerzeteseket. Ez az adat csak megerősíti azt a korábbi feltételezésünket, hogy a ferencesek az 1687-ben, majd az 1690 nyarán-őszén Magyarországra menekült délszlávokkal együtt, azokat kísérve és vezelve kerültek a Bácskába, ezen belül Bajára.

1694-től kezdve pedig — bár utólagos bejegyzésekből, melyeket azonban régebb alapítási ferences kolostorok iratanyagából szedtek össze — már a bajai Historia Domusából tudjuk rendhagyó életét és működését nyomon követni.

A szerbek felköltözése folyamatos. Egy 1572-ből származó öszefírás már hét — túllunk jóval északra fekvő — helységet említ, melyben akkor szerbek laktak. Voltak azonban magyar falvak is. A szomszédos Monostor (Bátmonostor) lakóinak névsorait az 1578-as defterből ismerjük. Egy-től-egyig számmagyarok. Talán a kis szímben megmaradt magyar lakosság költözött egyivé Monostor?

Az 1570-ben Baján öszefírt 34 keresztyény délszláv — kevés volt ilyen — egyenként 5 magyar

aranyforint és 56 magyar ezüst-dénárt fizetett. Alig néhány év múlva 1578-ban viszont már csak 18 keresztyény háztartás (a csökkenés 45 %) adózott — a török adóprése következében — 11 magyar aranyforint és 84 ezüstdénárt.

Czerin Hermann gróf Törökországba küldött csemári követ útját ittkára, Wenner Adám írta le. Amikor 1616-ban lefelé hajóztak a Dunán, Baját is érintették. Wenner szerint akkor nyomorult falu volt, melyet palánksáncra vett körül. Néhány évvel később, 1626-ban (Bethlen Gábor erdélyi fejedelem értesülése szerint) 300 török lovas és 300 gyalogos állomásozott itt. Baja tehát a kisebb palánkok közé tartozott, s katonái zömében maratók voltak. A valódi török katonák száma ennél jóval kevésbb. Ez kitűnik a szegedi szandzsíkhöz tartozó várak 1628-29 évi zsoldjegyzékéből, amelyből arról értesülünk, hogy Baján 3 dzsami szolgát (templomi alkalmazott), 25 mésztafízt (várvédő janicsár), 30 ulufesztiz (lovas) és 8 topcsit (tüzérv) írtak össze.

A török uralom alá került magyarországi területeken a hagyományos egyházi szervezet csakhamar megszűnt. A papihány óriási méreteket öltött, amiben a protestantizmus terjedésének is komoly szerepe volt. A válságos helyzetben csak szerzetesek igénybevételével lehetett valamelyest enyhíteni. A munkából a bosnyák Ferenc-rendiek vállaltak orszárlénzt. Az 1622-ben Rómában alakult "Sacra Congregatio de Propaganda Fide" szervezete elsősorban a boszniai — török engedelmi múködő — ferences kolostorokra támaszkodva kezdte meg munkáját. A ferencesek kolduló szerzetesek voltak, a nép között éltek, akik el is tartották, ha kellett, meg is védtek őket. Életmódjuk egyszerűsége, szegénysége, kizárólag lelki igazodás miatt a török megfúrte tevékenységüket. Munkájuk viszont a rablók garázdálkodása miatt sokszor járt életveszéllyel. A misszionárius cívil ruhában, bajuszosan, leg többöz raguzai vagy bosnyák kereskedőkhöz csatlakozva járta be a hódoltság irtdalunagya területét, s a maga védelmére fegyvert viselt.

A Propaganda Kongregáció már

1624-ben szendrői (Szendriendria, Smederevo) címmel, de belgrádi székhellyel missziós püspökséget létesített. Alá tartoztak a földi részek, sőt a Szentszék missziós területnek tekintette egész Magyarországot és Erdélyt is. Ibrisimovich Marian főpásztor működése (1647-1650) azért fontos számunkra, mert bérmautájá során megfoglalta környékünket is. 1649 tavaszától november 12-ig tartó körújáról jelentést küldött Rómába. Ebből kitűnik, hogy október elején Szegedről Monostora, onnan Bazimacho (Bajmok), Jankovacz (Jánoshalma), Milcut (Mélykút) érintésével Santoro-ra (Hercegcsán) ment, s útközben számos hívót megbérmált, sőt Szántón egy külön napot töltött azért, hogy a környező katolikusokat is részésséhesse e szentségben.

A belgrádi püspökök közül hosszán tartó működésével (1651-1674) a bosnyák ferences, Benlich Máté emelkedik ki. Sokszor vezetett, hatalmas területeket felölölő egyházi látogatásairól készített jelentése is közül benünket az 1673-as érint közelről. Benlich nem a Tisza mellől indult a Bácskába, hanem délről északra haladt. Bács és Zombor után Bajmokat, Mélykutat, Garát és Hercegcsánt látogatta meg, az utóbbi helyen kiemelkedően sok (1010) hívót bérmált, bizonyára azért, mert a régi gyakorlat szerint ide gyűlték össze a környező falvak kisebbségben lévő katolikusai. Hogy voltak ilyenek, az az szóból az 1660 és 1680 között keltezett levelekből tudjuk melyekben a csávolyai, garai, madarasi, rogaticai, kelebiai, szentiványi, és bítkői szegénység alkuszik meg a füleki magyar végvári őrséggel adófitzetésükéről, s amelyk aláírása "katolikus rác jobbágok". Mivel Bács-Bodrog megye területéről egyetlen XVII. századi defterrel sem rendelkezik, nem nyerhetünk képet a lakosság számának alakulásáról, nemzetiségi összetételéről sem.

BÁLDY BÁLINT

(1896-1971)

Bellosics Bálintnak, a bajai tanfőképző egykori igazgatójának, a híres etnográfus második fiaként Baján született 1896. február 26-án, a Petőfi u.26.számú házban. Nőgyé fia és egy leánytestvére volt. A görög katolikus keresztységben a Bálint, István és Lipót nevet kapta. A bajai ciszterci főgimnázium tanulója volt 1906-1914-ig, ahol a redl-tergnyakban ért el jobb eredményt. A gimnazista évek alatt sportolt, és a diákszínjátársásban is részt vett. Az első világháborúban a galíciai, bukovinai és olaszországi frontokon harcolt, többször megsebesült. A véletlenek miatt, hogy életben maradt. Sorshúzásban kézből sorsot húztak katonatársai-val, hogy ki mehet szabadságra, és neki kedvezett a szerencse, bajri-sai valamennyien odaveszték.

Kitüntetéssel végezte el a Magyaróvári Gazdasági Akadémiát, ezután 1926-ig a Somogy megyei őreglaki uradalom vitaypusztai gazdaságában dolgozott segéd-tisztiként, majd körletvezető intézőként.

Innen került Gödöllőre 1927-ben, ahol 33 éven át, nyugdíjazásáig dolgozott. Kisegítő munkacerként kezdte, havi 100 pengős fizetéssel, az ottani baromfi-telepen és munkásiskolában, amelyet szakiskolává szerveztek. 1934-ben megnősült. 1936-ban főnökek, egyúttal most már apósát, Benkő Pált nyugdíjazták, és utódján őt nevezték ki. Kinevezésével az intézmény nagyrányú fejlődésnek indult, mert szakmai tudása, tehetsége, szervezőkészsége és telkesedése elősegítette, hogy a pénz és személyzetl telgyeren ellátott iskola eredményesen működő kutatóintézeté váljon. A kisállattenyésztés hazai fejleszté-

se volt fő célkitűzése, ezen belül is a baromfi-tenyésztés. A fekete, sárga és kendermagos magyar baromfit kiemésztette, megalapozta a nagyüzemi baromfi-tenyésztést. Erre volt a legbüszkébb, de foglalkozott liba nemetésével is. Másodszorban a haltenyésztés érdekeltte. Halastavat létesített, ahol a sülőtartás és szaporítás különböző módszereivel kísérletezett. Prémesszállat-tenyésztő részlegét is létrehozott, elsősorban házi és angóranyúlal foglalkozott, emellett hasznalomban tenyészteszt, de gyakorolta a méhészkedést is. Vándortanácsadó-szolgálatot szervezett, melyre főleg állataltan tanítónak vállalkoztak, miután előzőleg egy felvételt töltöttek Gödöllőn.

Báldy Bálint a hazai kisállattenyésztés alapos ismerete mellett külföldön, Ausztriában, Dániában, Hollandiában és Németországban gyűjtött tapasztalatokat. Nevéhez fűződik a baromfi-telepek gépek elterjesztése. Kecskeemélen állították fel a későbbi keltetőállomások őst. Munkájának eredményeként kísérleti gazdasággá alakult a telep. A háború alatt megsemmisült intézményt újjászervezte, amely 1952-ben Kisállattenyésztő Kutató Intézeté alakult. Ennek baromfi-tenyésztési osztályvezetője lett. Sokféle titulusa volt, de mindig ugyanazt a munkát végezte: a kisállattenyésztés egészen viselte gondját. Sokan látogatják a kutatóintézetet a világ minden tájáról, amely kutatási eredmények mellett vezetése idején gazdaságosan működött. Neve orszószerte ismert lett. Sokat tett a kizsádkák kezén lévő baromfiállomány fejlesztése és az egységessé szakoktatási megszervezés érdekében.

Kecskeemélen élő Márta lánya

röviden így jellemezte: "Soha nem láttam idegesnek és kapkodónak. Korán kelő volt és gyakorlati ember. Az irodában csak a felületlenül szűksége időt töltötte. Jó emberismerő volt, aki baráti alapon dolgozott munkatársai-val."

1960-ban ment nyugdíjba, és 1962-ben szülővárosába költözött. Itt néprajzos apja és testvére által fizéssel berendezett, azóta sajnos lebontott szép belvárosi családi házban él tanítónő hátagával. Látogatta lányait, és gyönyörű ködött unokáiban, de szakmai cikkeket is írt, pl. a Halásztud című szaklapba. 1971-ben Ágnes leányával Mohácsban gyűlt össze a család, hogy Flóra húgának 70. születésnapját ünnepeljük szeptember 26-án. Ekkor rosszul lett, és pillanatok alatt megélt a szívverése. A bajai Rókus temetőben, a családi sírbanlitan pihen.

Szakirodalmi munkássága jelentős. Főműve „A baromfi tenyészteszt”. Munkái nemcsak szakmai körökben, de a magántermelek és háztáji tenyészteszt körében is ismertek. Számtalan cikke és tanulmánya jelent meg szaklapokban, a rádióban is tartott ismeretterjesztő előadásokat. Legnagyobb kiünietése – az 1945-ben átvett Munka Erdemrend mellé – az 1960-ban megkapott Kossuth-díj III.fokozata. Tanfiványai róla elnevezett díjat - emléklapketet és érmet - alapítottak, melyet egyéni kisállattenyésztőknek adnak át évente. A Bolyi Mezőgazdasági Kombinátnál büi üzemegegyesnéb-ahozás szaktanácsadóként sokat járt – látható bronz mellszobra, Trischler Ferenc pécsi szobrász alkotása, melynek másodpéldányát később Gödöllőn is elhelyezték.

Bánáti Tibor

SZEMBENÉZVE

Múlt havi számunkban közzétettük Denis Hayes felhívását az idei Föld Napja világméretű rendezvénysorozathoz való csatlakozásra.

A rendezvény remélhetőleg felébrésztette sokunkban a felelősségérzetet. Nem lehet egyszerű hangszóllyozni azokat a bolygónkra leselkedő veszélyeket, amelyek létünket fenyegetik. Az okok

között előkelő helyten találjuk a modern civilizáció környezetkárosító hatását. Beigazolódik a tétel, amely szerint, ha a világ bármely sarkában történné valami, az az egész világot gyémre kihat.

Írunk és beszélünk az ózonszűrő perforációjáról, az óserdő nővényzetének és ritka állatfajoknak pusztulásáról. De civilizációs igényeinkkel, fogyasztási eszköz-

zeinkkel magunk is gerjesztői vagyunk a környezetkárosító folyamatnak, mely ellen szavunkat fel- emeljük.

Ezermely módja van a környezet védelmének. De az a legfontosabb, hogy mindannyian magunknak érezzük az ügyet, és részt vegyünk benne!

-bán-

TÁNCHÁZ

A JAMK-BAN:

Május 6-án (vasárnap)

18 órakor

Közreműködők:

a PÉNZES EGYÜTTES

Belépődíj nincs!

VÍZENJÁRÓK ÜNNEPE

Vízenjárók, vízmenti emberek évszázadok óta tisztelik Nepomuki Szent Jánost, akit 1383. május 16-án Vencel cseh király a Moldvába fojtatott. A legenda szerint amerre a gyónási tiúkot megőrző pap holtteste úszott, fényes csillagok világítottak a vízen, hárfák lebegtek és szent dallamok szálltak az éjszakában.

Baján már a 18-ik században volt a dunaparti katonai rakárban Szent János kápolna. 1768-ban egy szabómester azért állt bíróság elé, mert részeg fővel gúnyolta a körmenetben résztvevőket. Bár istenkörmölő beszédéért megérdemelte volna, hogy "nyelve a nyaka csigáján kimeccetne", a tanácsurak könyöröltelessége és gyakorlati érzéke folytán csak az utókat kellett két hétig tisztogatnia.

Néhány évized múlva Baja az alföldi gabonakereskedelm legfontosabb kikötője lett. A Dunaparton kiépült a hajósok, molnárok, halászosok települése, Szentjános. 1875-ben közadakozásból kápolnát emeltek. Ekkor még a bajai vízen 73 malom zakatolt: forin, forin. A jómóldú molnárok fényesen ünnepeleik véd-szentjüket.

Május 15-én litánia után Szent János főből faragott, színesre festett szobrát — mely ma már a múzeumban látható —, levitték a Dunapartira, ahol egy zöld ágakkal, virágokkal, színes papírcsokkál, szalagokkal, valamint céh-és templomi zászlókkal földíszített, lampionokkal, templomi lámpákkal, fáklyákkal és gyertyákkal körülágyított dreglye-vagy komp orrába helyezték el egy emelvényen.

Mögötte foglaltak helyet a molnár-mesterek, később a híres molnár-esaladók lóvaddai, valamint a város vezetői. Elől haladt a vezércsónak, ebből lötték kis a rakétákat, engedték ki a "tízes tengeri kigyókat, herkentyűket". A dreglyében a legjobb négy molnár-legény vezeteti. Őket követte az ugyancsak földíszített, kivilágított csónakok sokasága, molnárokkal, hajósokkal, halászosokkal. Amikor a Sugovica torkolatához értek, a parton mozsarakat sütöttek el, jelezve a városiaknak, hogy közeledik a Jánoska. Ilyenkor még a Ferenc Sasatoma KT sem szedte a szokásos csónakját, amit minden vízijárműnek le kellett rónia, ha a Sugovicára bekanyarodott. Paukkantak a színes rakéták, görögütöket gyújtottak a dreglyén, melyet fúvós zenekar kísért, és bár vallásos felvonulásnak indult, egész úton igencsak világi nóákat játszottak. A fölérték érve, a mai hídnál kikötöttek, a szobrot a partra vitték. Rövid beszédek hangzóttak el, élették a molnárokat, vízenjárókat. Az ünnepeleket a szigeti csárdába vonultak, ahol már javában főtt a halászosok és molnárok által betek óta gyűjtött hal. Közben a legények szép csendben visszavittek a kápolnába a szobrot. A színhagyomány szerint azért megtörtént az is, hogy a parti csárdában zálogba csapták, vagy vízbe ejtették.

A dunai malmok kora lejárt, az üres garat azt ketyegte: fillér, fillér. A molnárok elszegényedtek, elfogytak, de a bajaiak minden évben várták a Jánoska-eresztést. A két háború között már a város ren-

dezte meg, kimondottan idegenforgalmi célzattal, az utolsót 1941-ben tartották. Az 1950-es években történetik kísérletek felújítására, május elseji látványosságá tenni, de nem sikerült. Két évizede aztán a halászbúcsú, a péterpáli Aranyponty ünnepének fénypontja lett a régihez hasonló vízfelvonulás.

Nepomuki Szent János napját máss vizparti helységek is megün-

nepeleik, deszka laposkákra ragasztott égő gyertyákat úsztattak a vízen, emlékeztve a legendabéli csillagokra, de a bajaihoz hasonló pompás Jánoska-eresztést — melyre már csak az idősebb nemzedék emlékezik —, sehol sem rendeztek.

Solyos Ede

Kalendárium

JELES NAPOK

Május - Pünkösöd hava - Tavaszutó hó - Ikrék hava

1. Tavasz ünnep, a májusfa állításának napja. Hajdan az eladó lányok háza elé állították a legények, később egyre inkább a kocsma udvarára. A hónap végén, egyik vasárnap "kitáncolták".

2. Zsigmond. Uborka vetésének napja. Munka közben nem szabad beszélgetni, mert nem kel ki!

3. Szentkereszt feltalálása. Éj-jel mécesét gyújtottak, hogy a gonoszot elriasszák.

4. Flórián. Tűz ellen véd, a ké-

ményseprők, farcasok, serfőzők védészenje. Képté, szobrát házak homlokzatára helyezték. Baján is több helyen megtaláljuk. Régebben utcán is neveztek el róla. Vetőnap a tengerre, de a bab kislát, ha ezen a napon vetik, annak napja egyvel később van:

5. János, "Babevő János", a bab és lencse vetésének napja.

12, 13, 14. Pongrác, Szervác, Bertalan hideg, fagy várható. A Pongrác napi eső nem jó a gabonára, ezzel szemben "Sok bojt hoz a

három "ác", ha felhő egyiken se lúsz".

16. Nepomuki Szent János. A vízenjárók védészenje, szobrát a hidakhoz állították, a gyerekeket azzal ugratták, hogy a Jánoska megemeli a sapkáját, ha meghallja a déli harangszót. Baján kápolnája is van. Híres volt a Jánoska eresztes.

25. Orbán. Szőlőművesek, kádárok, kocsmárosok védészenje, de fagyosszent lévén gyakran elviszi a szőlőt. Ezért körmenetet rendeznek a szobránál. Jó időben bor-

ral is meglocsolják, de ha elfagyott, sárral dobálják meg. Csálján ilyenkor "Drink Urban, drink Urban" kiáltásokkal a feneküket mutatták a szobornak.

31. Petronella. Derús idő jó kendertermést ígér.

A hónap második felében krumplikapálás, szőlő permotézis, paprika palántázás, május végén fúkaszás, birkanyrás és a fejés megkezdése.

S.E.

A BAJAI NAGY TÜZVÉSZ

A gyásznapra emlékezünk. Most van a 150. évfordulója, hogy a tűz martaléka lett a város. Néhány óra alatt hamuvá égett. A történet részletes leírása helyett néhány dokumentummal idézzük a borzalmas napot.

A főbíró intézkedésére a következő napon összejöttek a városatyák, hogy megtegyék a szükséges intézkedéseket. A főispán elnökségével intézőbizottság alakult a segélyezés megszervezésére. A megye országos gyűjtés elrendelését kérte a helytartótanácsot, és újjáépítési költségen végett is tárgyalásokat kezdett.

A helytartótanács az alábbi körlevelet adta ki:

"A gyász tűz, mely május 1-én a Baja közvetlen szomszédságában fekvő Istvánmegye nevű helységben ütött ki, miután a leghevesebb szél is dühöngött, olyan veszedelmet hozóban rongtot városra, hogy ez a virágos és díszes épületekkel tündöklő várost is hat óra alatt elhamvasztotta. A közben Bács vármegyeiől kapott hivatalos értesítés szerint a nyilvános épületek közül a plébánia-templom és annak tornya, a paplak, a Szt. Ferenc rendi atyák temploma és kolostora, a görög nem egyesült szertartású felső templom tornya, az alsó, ugyanazon szertartású templom teljesen összeomlott tornya s a templomok mellé épített két paplak, Szent Rókus kápolnája a toronnyal, valamiként a felső és alsó iskolák épületei, a szegényház, a zsinagóga, a vármegyei raktár, két nagyobb vendégfogadó, urasági kastély, serfőző, kemencék, a postaépület, s a börtönök is a lángok martalékává lettek. Ezek mellett 2101 ház az összes ugyanott található értékekkel, ingóságokkal, és különböző házi eszközökkel, számtalan pajta, 200 raktár, körülbelül 1000 mézesa különféle gabonamérvél tölve, végül több olaj és ecetgyár, nagymennyiségű nyers és kikészített bér s a fűszerek és más szerencsétlenek boltjaiban található csaknem összes áru is a lángok áldozata lett, úgyhogy a végzetes tűzvészről néhány óra alatt okozott mértéketlen és hallatlan kár 4 224 568 váltóforintra becsülte."

Hogy most már Baja város e példátlan s talán csak évek hosszú során át felelhető csapástól sújtott és koldúsbóra jutott lakóinak segítség nyújtásáért, a Királyi Helytartó Tanács, amideg az ország összes törvényhatóságait adakozásra és gyűjtésre, a valóban sújtott szerencsétlenek számára szíves segélyezésre szólítja fel, nem mulaszthatja el, hogy Kegyelmes-

ségek készséges támogatását is nyomtatékosan ne kérje, hogy a kegyes célot a maga részéről felajánlott és a legközelebbi kinestári vagy alapítványi pénztár útján elküldött adomány a borzalmas szerencsétlenség alatt roskadozó sorsát enyhíteni és egyházmegyéjének papságát, erejékhöz mérten megfontolt adakozásra serkenteni annál gyorsabban töröködjék, minél nagyobb a boldogtalan áldozatok jelen helyzetében csak a hozott segítség gyorsaságával és nemességével enyhíthető szerencsétlenség. A nyújtandó segítség célja pedig nemcsak és kegyes.

Kelt Budán, a m.kir. Helytartó Tanácsban, 1840. évi június hó 9. napján.

gróf Teleki József
Magánserzemélyek, az állam, biztostól társaságok, városok és öchtestületek, a papság, fővárosi lakok, jótékony célú hangversenyek nyújtottak segítségét. Leginkább azonban a polgárság önére tette, hogy néhány esztendő alatt a város újjáépíthetett hamvaiból.

Néhány emlék hirdeti a tűzvészt. A régi ferencrendi kolostor folyosóján egy latin nyelvű felirat szól az eseményről, amely magyarul így hangzik:

"Baja szomorú napra ébredt május elsején. A dühöngő tűz büszke tetőket dobott le. Siralmas tragédia."

Kerestem a feliratot. Bárbrézek — ugyanúgy, mint a kolostor ebédijének fallfestményét — lemeszelték.

A Rókus temetőben áll az Adamovics család öntötvas sírmeleke, az alábbi — ma már nehezen olvasható — frással:

"1840. Évi Május 1-ső Napján dühöngő tűz vészelt Baja Városát hamvasztta el. Bennünket legkedveltebb testvéreinkől foszt meg Adamovics Anna, és Klára testvérünk egy 16 éves rorok öcsénk példátlanul hűségűk martalékává jává lettek. Őket a testvérük lak pusztító lángjai émszavén Béke hamvaiknak."

A belvárosi plébánia épületének homlokzatán chronosztrófol olvashatunk a tűzvészről. (Olyan verset, amelynek bizonyos betű fontos évszámot adnak.)

"E' papLak LángVész porá saJnál.Va tekInték nagy LeLkek, s azt VJJI, s szebé teml slettek. Értök ezrt furró szÍV, kvLD IMált az Vmak"

Ha a szöveg bizonyos betűit, pírossal festett huszonöt rómszámot összecadjuk, megkapjuk plébánia újjáépítésének 1841-évszámát.

Bánáti Tibor

F. G. MAYER kőrajza

ÜLÜNK SZÉPEN

Ülünk szépen egymás mellett,
Ülünk szépen csendesen,
Ég're szegzem szememet én,
Te a földre édesem.

És elrejtjük egymás elől,
El reszkető kezeink,
És amikor jön a sóhaj,
Visszafojtuk mi megint.

Szívünk dobog, homlokunk ég...
Ah mi vágyó pillanat!
S te azt mondog, látat érzesz,
Én, — hogy forrón süit a nap.

Hidegséget hazudunk mi,
Én tenedek, te nekem;
Félünk... mert már szíveinkben
Olyan nagy a szerelem.

Tóth Kálmán

Keresztes Nagy Csilla

A KISVÁROSON PÉNZÜGYI HELYZETÉNEK NÉHÁNY ÚJ VONÁSA

Számos értékes előadás hangzott el március 8-án és 9-én, a Baján megrendezett kisvárosok konferenciáján. Közülük kivételre érdemklődést kellett Keresztes Nagy Csilla közzéadni, az MTA Regionális Kutató Intézete kecskeméti munkatársának értékelése, melyet őszinte sajnálatunkra csak részleteiben tudunk közölni.

Beszélhetünk-e ma a pénzügyi szabályozás új vonásairól, arról hogy az 1971-es Országos Településfejlesztési Konceptió 20 éves dícselen pályafutása talán véget ér? A hierarchikus településbesorolás erre ideológiája fénykorában, a hetvenes években is csupán igazoló szempontokat szolgáltatott az egyoldalú nagyváros illetve megyeközpont fejlesztéséhez.

Az első korvonalazódó, országosan egységes, normatív támogatási rendszer egyik nagy erőnye, hogy a támogatások nem egy, már elismert kiadási szintre épültek. Ennek következtében várhatóan megváltoznak a helyi tanácsok bevételi pozíciói is. Szépséghibája viszont, hogy megalakításban inkább a költségvetési restríktió diktálta kényszer jászótt szerepet, mint az infrastruktúrában fellelhető területi egyenlőtlenségek felszámolásának pártfogolása.

E korszak a pénzeszközök elosztásában sajátos megyei jellegzetességeket mutatott, a vizsgálatba bevont Bács-Kiskun megyei kisvárosok helyzete sajátos, országosan nem általánosítható.

Mint tudjuk, 1986-ig Bács-Kiskun megyében csak hat városi jogú település volt. Tiszakécske és Bácsalmás 1986-ban, Kiskunmajsa, Jánoshalma és Kunszentmiklós 1989. január 1-jén nyerték el a városi címet.

Azok a szabad keretek nem adnak módot a módszer részletes ismeretérésére, ezért csak annyit, hogy arra kerestem a választ; mely települések támaszkodtak — fejlesztési forrásaik eredetét tekintve — a megyei átlagnál jobban a redistribúciós csatornákon át bizo-

sított pénzeszközökre, s melyek fejlesztettek döntően saját, településen belül aktivizálható forrásokból.

A levonható következtetések szerint a Bács-Kiskun megyei kisvárosok mindegyike a megyei átlagnál jóval erősebben támaszkodott a redistribúciós fejlesztési forrásokra. Közülük is a legintenzívebben Kiskunfélegyháza és Kalocsa, valamint a csak kétszáz házaló Kunszentmiklós.

A következő jól elhatárolható csoport: Baja, Kiskőrös és Kiskunhalas — itt meg kell jegyezni, hogy Kecskemét a vizsgálat eredményeként kapott megyei rangsorban jó két helyezéssel ponttal Baja után, Kiskőrössel és Kiskunhalással egy szinten volt. Hangsúlyozni kívánom, hogy ebben a vizsgálatban természetesen nem az adatok abszolút értékét, hanem a különböző fejlesztési források egymáshoz viszonyított arányát vizsgáltam!

Az élményzónától jóval lemaradva, de még mindig a megyei átlagnál előnyösebb pozícióban volt Bácsalmás és Tiszakécske, valamint Kiskunmajsa — ekkor még nagyközségek — s valamivel az átlag fölött, majdnem azonos helyezéssel számlál Jánoshalma, Lajosmizse és Kecekl.

A vizsgálatba bevont települések közül csupán Soltvadkert maradt jóval a magyar átlag alatt, tehát azoknak a településeknek a sorában, melyek fejlesztési forrásaitak döntően saját erőforrásaikból merítették. Már kinek volt mit meríteni?

Láthatjuk, hogy a redistribúciós források elosztását tekintve, a 80-as évtized első felében, megegyően kisvárosainak, sőt városi funkciókkal rendelkező településeinek helyzete a megye többi településéhez viszonyítva nem volt hátrányos. A megyeszékhely abszolút preferálása a többi várossal szemben ebben az időszakban nem mutatatható ki, bár nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy ekkor már levonult a hetvenes évek

megyeközpontokra irányuló állami beruházási hulláma — mely az ipartelepítés vonzása következtében városba áramlott népesség településével kapcsolatban — alapvetően szükségesletek kielégítését szolgálta. Ugyanakkor a források egyenletesebb elosztása egy kezdődő restríktívál párhuzamosan ment végbe. Olyan beruházásdömpingről, amiben a megyeszékhelyeknek korábban részüket volt, a kisvárosok nem is álmodhattak.

A másik, ettől élesen elválasztható szabályozási korszak, az 1985-ös irányítási reformlépések nyomán bevezetett, 1986-tól érvényben lévő szabályozási rendszer, az egységes tanácsi gazdálkodási alap bevezetése miatt az előző vizsgálati módszernél összetettebbé kívánt.

Négy komplex mutatót kaptam a vizsgálat során, melyeket a következőképpen lehet jellemezni. Az első a fejkvótát és az egy főre jutó személyi jövedelemadó tömörit. Ezt a mutatót a "településhierarchia faktorának" nevezzem el. A faktorpont értékek alapján felállított rangsort érthető okokból Kecskemét vezet, nyomában az összes kisvárossal, valamint Kecekl, Lajosmizsével és Soltvadkerttel.

A második faktor sem okozott semmi meglepetést: az a fajlagos intézményellátottság, és az ezzel rendeződni látszó, egy főre jutó állami támogatások faktora. A kisvárosok természetesen ebben a rangsorban is az élbolyban vannak, közülük is Kalocsa, Baja, Kiskunhalas, Kiskunfélegyháza, a körházzal rendelkező kivirosok. Náluk az egészségügy társadalombiztosítási alpból való finanszírozása a kiadások süllypontjánál feltehető eltolódásához vezet majd.

A harmadik mutató már érdekesebb, ez az egy főre jutó érdekeltségi bevételeket és a fajlagos fejlesztési kiadások tömörit. Bár tudom, hogy vétkes leegyszerűsítést követek el, a szemléletesség kedvéért ezt a faktort az "életrevalóság faktorának" nevezzem el.

Ez a mutató már jóval szórta mint a többi, az első 10 helyen csupán Kiskőrös, és Tiszakécskét találjuk, Baja a huszonegyedik, majd Kalocsa és Kiskunhalas követi.

Érdekesként jegyzem meg, hogy két kontrolltelepülés — Soltvadkert és Lajosmizse — a rangsorban megelőzi Baját. Kecekl csupán az átlagot képviseli. Bácsalmás még a megyei átlag felett, Kiskunmajsa, Kunszentmiklós és Kiskunfélegyháza jóval a megyei átlag alatt maradt.

Ami persze nem jelenti azt, hogy ők kevésbé "életrevalók" mint a többiek, csupán annyi, hogy

mozgósítható belső forrásaik inkább gyakorlati segítség, szervezési vagy társadalmi munka formájában vannak, amit a pénzügyi mérlegükben nem jelenítenek meg.

A negyedik faktor, a célámogatások faktora, egy "Janus-arcú" mutató. A célámogatás megpályázása egy település szempontjából jelentheti ugyanis az innovációs készség, a fejlődési akarás meglétét, de — mivel a célámogatások döntően alapinfrastrukturális beruházásokra szólnak — jelentheti egy erodendően hiányos infrastruktúra szorító kényszerét is.

Mindkét tényezőzt figyelembe véve érthető, hogy az első 10-ben csak egy kisváros, Tiszakécske található, 10 és 20 között Kiskunhalas, Kalocsa és Baja.

Most kanyarodjunk vissza az új szabályozási rendszerhez. Úgy érzem, ki kell hogy térjek a személyi jövedelemadó, mint bevételi forrás problémájára. Ez az új szabályozásrendszernek talán a legvitathatóbb pontja.

Bács-Kiskun megyét hozva példának, a 115 helyi tanácsból — az 1988 év most visszaeséséről kurtuló személyi jövedelemadóját alapul véve — csupán 12 (!) nem szorult az ezt fejenként 4 ezer forintra kiengedési támogatásra. A kisvárosok közül Jánoshalma, Tiszakécske, Kiskunmajsa, Kiskőrös, és Kunszentmiklós kap ilyen címet támogatást.

Ha ehhez hozzátesszük, hogy a kiengedési Kecekl esetében a legnagyobb (majdnem 20 millió Ft), de meghaladja a 10 milliót Jánoshalma és Soltvadkert esetében is, látható, hogy a SZJA bevónása a tanácsi források körébe nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket.

— Hogy miért nem? Azért, mert a központi alkudozás árnyékában, az állami finanszírozás növekedés mellett kibontakozott egy másik decentralizált forrásból táplálkozó fejlődési áramlat is. Azok a falvak tudtak talpon maradni, melyek terület nyújtottak ambíciózus polgárainak jóvedelemkiegészítő vállalkozásaikhoz.

A központi és helyi fejlesztési mód ilyen éles szétválasztásból adódó feszültségeket még tovább élezte az ezt a szférát megvámolni szándékozó jövedelemadó.

Nem lehetne semmi kifogásolható egy olyan rendszerben, amely a lakosság jövedelmének bizonyos százalékát lakohelye, környezete fejlesztésére csoportosítja át. De az adott közpönttel beszédd, majd jó egy éves késéssel fejkvótászerint visszaszóró szabályozás elvégja a közvetlen érdekeltségi csatornákat az adófejték és a bevételi hasznosító helyi tanács között. Egy önálló gaz-

dőlőkádási jogosítványokkal felruházott önkormányzatnak tisztában kell lennie azzal, hogy a személyi jövedelemadó rediztribúciós útvesztőkön keresztüli visszacsorgatása megfelel annak, mintha egy ez kamattalcsillagított hitelbiztosítónak a központi költségvetésnek a saját tevéleteléből.

S még egy szót a települések érdekeltéi felé. Amíg a különböző okok miatt be nem volt jövedelemadó hiányát a tanács csak természetes támogatásra való jogosultságként értelmez és érzelmi, nem lesz olyan település, amely vállalkozásbarát lépéseket tennie, a könnyen megkapható támogatás rovására. Ennek kiküszöbölésére végig kellene gondolni, hogy ne az adóhiányt, hanem az adóterhelést felmutatók kapják a támogatást, esetleg az üdülőhelyi díjhoz hasonló módon.

Ennek az új rendszernek a kisvárosokat leginkább érintő szerte a körzeti és térségi feladatok normatív támogatásának nagyságrendje.

A szisztéma csupán hét ilyen jellegű feladatot preferál, a többit a városnak saját bevételéből — döntően a személyi jövedelemadóból, érdekeltségi bevételekből, vagy az egyébként alapföldi intézményi működéséhez is alig elég általános normatív támogatásból — kell megoldania. Nem szerepel a központi támogatott feladatok között a közlekedés, ami például egy autótúszpályaudvar építésénél már kézzelfogható problémaként jelenik meg, nem is beszélve a reklamációs és egyéb térségi igényeket is kielégítő infrastruktúra kialakításáról.

Ebben a viszonylatban a kisvárosoknak a helyzet abszolút rosszabbodásával kell számolni, ha csak nem sikerül az érdekeltéi bevételeket döntően emelni.

A lakosként 3 ezer Ft érdekeltéi bevételeit többet terveztek között csupán 3 kisváros; Baja, Kiskőrös és Kalocsa találhatói.

Ami biztosra mondható: az új rendszer minden normatívítása és "lázat-igazságossága" mellett sem teszi lehetővé a területi infrastruktúrák költségek ki egyenlítését, az elmaradt térségi felzárkóztatására. Valóban ösztönöz jellegű tétele csupán egy van — az üdülőhelyi díjak támogatása — ez viszont alig néhány települést érint.

Ha ezeket a gyenge pontjait nem küszöböli ki, állandó korrekció és intervenció igényel majd, ami óhatatlanul is visszavezet oda, ahonnan megszabandulni legelőbb célja volt, egy új akumechanizmushoz.

Vitatkozunk!

Kedves Kácsor László!

Vitaközi szerencét Önnel a Bajai Honpolgár márciusi számában közölt cikke tartalmát illetően. Előrebocsátom, hogy bajai honpolgár vagyok 44 éve, és azon a bizonyos kerekasztal megbeszélésen elhangzottakat "élőben" hallottam. Ennek alapján elmondhatom, hogy Kovács Zoltán urat senki nem tájékoztatta félre, sem a Nagy-Büdös, sem a még büdösebb gemenci tájvédelmi körzet ügyében. Úgy érzem, Kácsor úr információit kissé manipulálta, és ez a cikkében levont következtetésekre is igaz. Ez természetes, hiszen Ön vendégként több évig rendszeresen járt Gemencben, az így szerzett információra és kialakult véleményére óhatatlanul hatással volt vendéglátóinak álláspontja. Valószínűleg ez okozta az említett manipuláltságát jószándékú, de nem pártatlan véleményének kifejtésében. Azt hiszem, az nem lehet közintézmény, hogy az említett 40 évben kik döntöttek a közjogi javára, a köz megőrzésére és tudta nélkül, és kik voltak a lehangosabbak. Ha ez nem így lett volna, nem lenne mi vitatkozunk.

Történeti áttekintéséhez csak annyit kívánok fénybe, hogy Gemenc "jobbik gazdája", a kalocsai érsekség sem tiltotta ki a középkor óta az embereket az erdőből. Ez az ötlet az örökösnek jutott eszébe 1978-ban. Az ötlet megvalósítása könnyen érthető, ha tovább olvassuk visszaemlékezését. "A nyakló nélküli vadászata, a vadgazdálkodás összevonása az erdőgazdasággal megteremtette a lehetőséget az óserdő jellegű tagok kitermelésének és a gyorsan növény nyarasok telepítésének. Így sikerült a háborítatlan természetből ipari erdőt létesíteni. Az erdei mellékágakat mind az érdeket, mind a vadászok átlóltótták, mely az Öreg-Duna szabályozásával együtt a medrek, vízállások területének feltöltését eredményezte, ezzel a halautánpótlást termelő jó vizek megszűntek." Eddig az idézet.

Ezek után már kézenfekvő volt, hogy a természet vandál pusztításának támit, a térségben élő honpolgárokat ki kell tiltani az ártérről. Így már jelenlétünkkel sem zavarhattuk azt a megfeszített ütemű természetpusztító munkát, mellyel sikerült a jelenlegi állapotot biztosítani. Ezzel a kis magyarzáttal, úgy értem, ki kellett egészítenem Kácsor úr történetét a végkifejlet előtti. A történet szerint napjainkban az előzőektől nagyobb veszély fenyegeti a gemenci területet a bajai honpolgárok részéről, akik fityeg hányva a védettségek — mely nem természetet, hanem kiváltságokat véd ma is —, birtokba akarják venni, pihenés, horgászás céljából. Szándékosan használják honpolgár kifejezést horgász helyet, és szerencém felvilágosítani Kácsor urat, hogy ez a tilalom nem csak a horgászó bajai honpolgárt sérti, hanem általában a bajaiakat. Ugyanis a bajai ember a vízi éllethez, a vízparthoz, az ártéri természethez kötődik elsősorban, nem pedig az évtizedekig mesterségesen visszafeljesztett városához. Ha valaki Baján élt a tájvédelmi körzet kikiáltásakor, tapasztalhatta, hogy régen nem volt Baján ilyen egységes a város, mint most, a sérelem miatti felháborodásban.

Az előzők után nem szándékozom vitaközi a horgászok erkölcsösen, toladó magatartásáról kifejtett véleményéről, csupán egy mondat szűzra a szememet: "El kellene gondolnunk, hogy a horgászokat szokozás, a halaztat kenyérkereset és ártumelés." Ez a gondolat ismerősen cseng, sokszor hallottam, amikor a humánus szellemi értékek alacsonyabbrendűségét magyarazták nekünk, a fizikai munka magasabbrendűségét bizonyítva. Bízom benne, hogy vita-partnerem ezt a mondatot csupán megköszömből használta.

Rendkívül érdekes számomra, hogy Ön, aki a problémát jól ismeri, a fő kérdés indoklásában milyen szűkszavú. Szó szerint idézem: "Tehát és annak ellenére, hogy magam is horgász vagyok, nem érek azazt egyet, hogy a Gemenci-ágakba bekerüljenek a horgászok, mert abból sok gond származna." Az indoklás túl tömörnek tartom, a sok gond részletes kifejtése esetén megduhadhat volna, hogy mi a gond veitünk.

A Gemenci Tájvédelmi Körzet problémájának megoldására vásárolt gondolati közül az alapgondolat: "ha a gemenci erdő újra önálló vadgazdaság lesz" nekem azt sugallja, hogy nem csak az említett vízügyi lobbiz létezik még. Szeretném, ha megértené és elhinné nekem, hogy a bajai honpolgárok soha nem pusztították a gemenci természeti környezetet — az említett 12 évben erre módjuk sem volt —, és nem féltek annak tönkretelt állapotát. Az említett időszakban a területen kizárólagosan állami tevékenység folyt, azok tervekénykövek, akik a védettséggel kapcsolatos tilalmakat hozták. Nem mi, bajaiak tehetünk arról, hogy a természeti értékek védelme helyett csak az emberek kiülására fűtött a terület gazdáinak erejéből. En is hiszek, megpedig abban, hogy a szülőföldet nem tőlünk, hanem a rajtunk uralkodóktól és az kiúruti akaróktól kell megvédeni. És bízom abban, hogy a vidék a mi vidékünk is lesz ezután.

Szeretném, ha nem éretné felte a természet védelmi önpusztító világunkban rendkívül fontos kérdésnek tartom. Hiszem, hogy az emberiség pótolhatatlan értékeinek megőrzéséről van szó. Mi sem akarjuk pusztítani, tönkretenni azt, amiért ragaszkodunk szűkebb hazánkhoz, Baja városához. Mi is azt kívánjuk, hogy a táj megőrizze arculatát, szépségét, varázsát. Bízom vagyok abban, ha Gemencben valóban átgondolt természetvédelmi munka folya, akkor létező mindenki számára jó megoldás. De a múlt hatalmi döntéseivelhez más makacs ragaszkodással, a felsőbbrendűség biztos tudatával értelmes, eredményes, valamennyiünk érdekét szolgáló megoldás soha nem születet. A hatalom soha nem helyettesíthette, nyomhatta el az értelem és emberséget, csak idegőriz. Hiszem, hogy a Gemenc esetében is lejárt az idő.

Tisztelettel:

Petry József

Nyári szüneti előzetes

Tájékoztatóként, hogy időben eljusson Önökhöz, Hozzátok!

A szünetidő június 9-től augusztus 31-ig tart. Szeretettel várunk benneteket naponta fél 8-tól 16 óráig, az Ortutay ÁMK-ban.

Programjainkban:

kirándulások,

uzsoda,

Játékos sportversenyek,

strandolás.

Egyedül tőlennél el a nyári szünetet! Várjuk a nevelők jelentkezését (a város más iskolából is), akik szívesen vállalnának nálunk ügyeletet!

Antal Boza Róbertné
városi napközis munkaközösség vezető

AKTUÁLIS MUNKÁK A HÁZIKERTBEN

Palántanevelés. Korábbi palánta vetések ápolásánál a gyomlálás, öntözés, növényvédelem, a kiültetés előtti edzés, a szomszjátás, folyamatosan aktuális tennivaló.

Fóliás természetés
Rövid ideig még célszerű és lehetséges fűtől fóliásborba paradicsom és paprika palántát ültetni, hajtás végett.

Fűtellen fóliásborban a retek és saláta hajtása után felszabaduló területeket készítsük elő paradicsom, uborka, sárgadinnye és paprika hajtására.

Szabadföldi természetés
Rövid ideig még vehetők a kissé megkésített gyökérzöldségek - a pasztinák, petrezselyem és a sárgarépa, helybevetéssel fűszerpaprika, csemegekukorica.

Elő kell készíteni a magyagyt a melegibb bokor-, karós- és cruzabab fajták számára. Készítsük elő fészektrágyázással a tők, a dinnye, uborka, palisszon és cukkini területét.

Vessünk illandó helyre fejes salátát, borsót (több alkalommal, szakaszosan), nyári retket, babot, céklát és póréhagymát.

Ütessünk végleges helyre fejes káposztát, karalábét (palánta/ korai szabadföldi természetés céljára). Az előkészítet búrnyoga vetése is esedékes korai búrnyogvetés céljából.

Folyamatosan öntözzük a már elvetett és kiültetett növényeket, a szárazság miatt.

Gyümölcsös
Az észirbakosban és kajsziában fejezzük be a kissé megkésített metszéseket. A korábban megmetesztett ültvényekben rövid idő múlva megkezdhetjük a hajtást. Különös jelentőségű ez a fiatal, 1-2 éves ültvényeknél.

Lehetséges szerint öntözzük a jelentős vízigényű és sekélyen gyökeresedő számócát, málnát, ribizlit és az új telepítési gyümölcsöset! A gyümölcsfák körül a rendszeres öntözés érdekében alakítsunk ki tányérokat, és ezeket takarjuk

szalmás trágyával, vagy fekete vagy zöld fóliával, a kiszáradás megakadályozása végett.

Szőlő
A szőlő ültvényekben a megkésített metszések befejezése igen sürgető, melyet a harmatgyökerezéssel együtt célszerű elvégezni.

A harmatgyökerezés igen fontos, különösen a fiatal szőlőkben. Ennek során a föld felszínre felelti és a földfelszín közeli gyökereket távolítjuk el a felszínről 15-20 cm mélységre. Ha több, megerősödött gyökert kell eltávolítani, akkor csak 2 év alatt, részlegesen és fokozatosan szabad levágni! Pótolni a hiányt már csak konténeres anyaggal és beöntözéssel szabad.

Disztertekben
Az egyháryi virágok vetését kezdjük el, így vehetünk kerüls mellé hajnalnikát, ágyásokba borsonykát, violát, stb.-t.

Növényvédelem
A palánták folyamatos védelmi levéltetű, gombabetegségek ellen (pl. palántadőlés/ beöntözéssel és permetezéssel. Védekezni kell hagymalégy és káposztalégy ellen március végétől május elejéig.

Gyümölcsös:
A cseresznye, meggy, szilva és kajszi esetében a szironhullás utáni rovaröltszerezés kezelést el kell végezni, a cseresznyelégy, poszokaszag almadaráz és az atkák ellen kell fokozottan védekezni. A levéltetű, a sodrómoly és az alma-moly okoz még gondot.

Valamennyi gyümölcsfajnál, az enyhe tél miatt, igen erős gomba és rovarkártélt kell megelőzni a preventív és oszkerü védekezéssel, az előrejelzések szerint.

Szőlő:
A legnagyobb gondot a nagy tömegben áttelelt atkák és a lisztharmat okozza az idén. A korai erős felmelegedés és az előző évi lisztharmat járványa miatt az eredményes védekezés érdekében azonnal meg kell kezdeni a kezeléseket mindkét kártevő ellen!

Zimányi Zoltán

UTCÁK, SZOBROK, EMLÉKTÁBLÁK

Folytatás a 12. oldalról

Megmenekült annak idején a névrendezőskor az Apponyi Albert utca, mely a tanárházra oldalra fekszik, és egyenesen kapubejárat sincs benne. Milyen jó, hiszen a trianoni békeszerződés megkötése — Apponyi volt a magyar küldetésvezetője, és zseniálisan küzdött az igazságtalanság ellen —, most alaposan megváltozott.

Külön említést érdemel az Április 4. tér. Képzélik el, hogy valaki az Április 4. tér 4. szám alatt, a 4. lépcsőházban, a 4. emeleten, a 4. ajtó alatt lakik. Hogy lenne a régi név, a Mátyás király tér. Ennek előtte Kisvávár térnek hívták, nem véletlenül. Csakhogy még nem volt itt a soklámpás közlekedési csomópont, de még Jekly András szobra sem, mely 1937-től ékesíti a teret. (Akkor főláknak, most a hatalmas métergyökér alatt kerti tőpének látszik.) A teret egyébként munderki Jekly térnek mondja.

Külön téma a doktorált utcák hosszú sora. Csak példaként a Dr. Ortutay Gyula utcából nyílunk a Kodály utca. Az utóbbitől a doktori fokozatot könyörtelenül megvonták. (Kodály Zoltán 1906-ban doktorált, 1946-49 között az

MTA elnöke volt.) A címre egyébként sem Kodálynak, sem Ortutay akadémikusnak nincs szüksége.

Bajmánk is van Guszter Kapitány-szerű utcája. (A nagy tisztollettal ápolott emléktáblán, aki életét adta a magyar szabadságért, soha nem létezett: Illés Béla regényalakja.) A Róka Sándor utca névadója sem létezett, bár felmerült, hogy az utca egy vörösházy emberről kapta a nevét. A Várkonyi György utcáról viszont senki sem tudja, hogy élt-e a névadója valaha is.

A tanácsrendelet szerinti bárki tehet javaslatot utca-énevezésre. Három előterjesztésem is lenne: 1813-tól majd két évtizedet töltött Baján Rózsavölgyi Márk, a reformkor híres muzsikusa, akit Petőfi és Liszt is nagyra becsült. Semmi sem őrizi nevét, éppígy nem, mint a magyar műszaki tudomány nagy alakjának, az első bajai Duna-hízt tervezőjének és építőjének, Székely Gerőnek sem. Karig Emil, a Liszt Ferenc Kör és a Liszt Ferenc Zeneciskola megalapítója — az utóbbi éppen 60 éve történt —, európai színvonalú zeneművelő életet teremtett Baján a harmincas években. Életművét sikerült rombadönteni, legalább az emlékeit őrizni meg!

G.Z.

— A Bajai Városvédő Egyesület,
— a Városi Tanács Művelődési- Ifjúsági és Sport Osztálya,
valamint az
— Ortutay Általános Művelődési Központ
Rajz — és fotópályázatot hirdet

„Itt születtem én ezen a tájon...” címmel.

A pályázat célja a város és környéke múltjának, hagyományainak és a jelen értékelne ápolása.

Pályadják: I. Egyéni: értékes képzőművészeti könyvek, rajzi és festészeti eszközök kategóriánként az első három helyezettnek.

II. Közösségi: Kategóriánként 10.000 Ft pénzzutalom a leg több és legértékesebb munkát végző közösgének.

Pályázati feltételek:

— Festmények, grafikák, fotók a/4 vagy annál nagyobb méretben, bármilyen technikával készíttve.

A kategória:	6 — 10 éves korig
B kategória:	11 — 14 éves korig
C kategória:	15 — 18 éves korig

— A pályázat jellegg. A zárt borítéknak tartalmaznia kell a pályázó nevét, címét, korát, a mű címét, a pályázó iskoláját és alkotást segítő személy nevét.

Beadási határidő: 1990. szeptember 15. A pályázat beküldendő: Ortutay Gyula Általános Művelődési Központ, Baja.

Az elbírálás határideje: 1990. szeptember 30.

A beérkezett és értékel pályamunkákból 1990. október 22-én kiállítás nyílik az OÁMK-ban. További információ a Dr. Zoltán Kiss Mária-tól és Kántor József-től kapható az Ortutay Általános Művelődési Központban.

Szőnyeg- és kárpittisztítást vállalok !
Házhoz megyek !
Megrendelhető: Baja, Madách u. 12.
Telefon: 11-301

KÖZTÉRI SZOBROK, EMLÉKTÁBLÁK JEGYZÉKE

A következő összeállítás, úgy gondoljuk, érdeklődésre tarthat számot. Valószínűleg nem teljes, ezért kérjük olvasóinkat, segítségükre a ki egészítsék be.

I. Világháborús emlékművek
Tanfőképző udvarán, Bereczki M. Szakközépiskola parkjában, a zsinagóga főhomlokzatán, a III. Béla Gimnázium főbejárata, Déry-kert.

II. Világháborús emlékművek
Vaskúti út vége, a zsinagóga ke-
rengője, Déry-kert (szovjet hősi
emlékmű), Tanácsköztársasági
emlékmű (Tanácsköztársasági tér)

Egyéb emlékművek
Árvízi emlékmű — Sugovica-
part, Petőfi emlékmű — Petőfi-
sziget, Türr emlékmű — Sugovica
parton a torkolatnál, 324-es gőz-
mozdony — vonatkert, Szenthá-
romság szobor — Béke tér, Szent
Flórián szobor — Tóth Kálmán
tér, Polimberger síremlék — Bel-
városi templom, Géniusz sírdomb-
ormű — Rókus temető, Mészár-
os Lázár emléktábla —
Vörösmarty u. 6., Aradi emlék-
hely — Vörösmarty u. 6.

Neves emberek szobrai
Ady Endre — könyvtár épület
(Tóth Kálmán tér), Nagy István -
Vojnics Kúria előtt, Gagarin —
Szovjet-Magyar Barátság Park,
Jelky András — Április 4. tér, Kil-
egy József — Deák Ferenc utca,
Tóth Kálmán — Tóth Kálmán tér,
Türr István — Türr István Múze-
um, Türr István — Deák Ferenc
utca, Déry Frigyes — Türr István
Múzeum, Sztálin — Türr István
Múzeum, Hermann Ottó — Her-
mann Ottó kollégium, Bogdányi
Ödön — PMMF Vizsgafelkészítési
Intézet, Bereczki Máté — Bereczki
M. Szakközépiskola, Vágó Béla —
Ifjúdás Turisztikai Központ,
Tinódi Lantos Sebestyén — Tanfő-
képző Főiskola Gyakorló Isko-
lája, Teles Ede — Türr István Mú-
zeum, Petőfi — Petőfi-sziget,
Babits — III. Béla Gimnázium,
Eötvös József — Tanfőképző Fő-
iskola, III. Béla — Ságvári tér,
Bokányi Dezső — Déry kert.

Külfügúrás szobrok
Neptun — Roosevelt tér, Mer-
kur Vízkapó — Vojnics Kúria,
Korsós nő — Baja Városi Tanács
udvara, Fiatal lány — Tanfőképző
Főiskola udvara, Fekvő nő —
PMMF Vizsg. Intézet udvara,

Halak — Petőfi-sziget, Gizella-
kút — Ságvári tér, Úveg-kút —
Kórház parkoló.

Személyi szobrok
Úszónők — Petőfi-sziget (úszo-
da előtt), Elektromosság —
GANZ Vill. Műv., Anyaság —
NETT, Hüvelyk Matyi — József
Attila lakótelep, Tüncelők — Kis-
motor és Gépjáró Szegedi úti be-
járata előtt, Pihenő nő — Városi
Kórház, Halottvivők — Közteme-
tő, Olvasó leány — Tanfőképző
Főiskola Gyakorló Iskolája, Új
lányka — Türr István Múzeum,
Horgász — Horgász Egyesület,
Halas fiúcska — Vas- és Fémpári
Kisz, Kertész — Bereczki Máté
Szakközépiskola, Anyaság — Vá-
rosi Kórház születési pavilon,
Színes beton kőkülpások — Von-
atkert, Sirályok a Dunán —
ADUKÓVIZIG Gépészet, Csuk-
lós tengely — Szakmunkásképző
Intézet, Kosarasok — Lenin tér,
Anyaság (dombormű) — Városi
Kórház, Székely kapu — Petőfi-
sziget.

Történelmi emlékhelyek
Az 1840-es bajai tűzvész emlé-
ke — Ságvári tér 6. (paplak falán),
Rókus temetőben önsíttvas síremlék;
A szerb megszállás táblái —
Belvárosi templom főhomlokzata,
a tanfőképző főiskola bejárata.

Munkásmozgalmi emlékhelyek
Bokányi Dezső lakóháza — Ra-
bata S. u. 12, Varga István lakóhá-
za — Bacsó B. u. 20., Zsivánovics
János lakóháza — Zrínyi u. 2.

**1956-os ellenforradalmi em-
léktábla** — rendőrkapitányság
épülete.

Egyéb emléktáblák
Martinovics Ignác — Ferences
rendház (Bartók u. 3.), Önkéntes
tűzoltó egyesít megalkalulása —
Táncsics M. u. 12., Szarvas Gábor
— Szabadság u. 22, Tóth Kálmán
— III. Béla Gimnázium, Latin
szövegű I. Világháborús emlék-
tábla — III. Béla Gimnázium,
Gimnázium alapítási emléktábla
— III. Béla Gimnázium, A tanfő-
képző intézet igazgatói — tanfő-
képző intézet, A tanfőképző inté-
zet fennállása — tanfőképző
intézet, Baja város felszabadulási
emléktábla — Béke tér 1., Váro-
háza felújítási emléktábla — Béke
tér 1., A főldgáz Bajára érkezése-
nek emléktáblája — OTP Béke té-

Perényi László köszöntése

Április 28-án, szombaton dél-
után 3 órai kezdettel levetítik a
Havasi napütsés című, 1941-ben
készült játékfilmet a József Attila
Művelődési Központban lévő
Stúdió Moziában. Ezzel köszön-
tik a 80 esztendőes neves színfő-
vészt, a városunkban élő Perényi
Lászlót, akinek munkásságát a
vetítés előtt e sorok írójá méltat-
ja.

A Havasi napütsés érzelmes
szerelemi történet, mely Hunyadi
Sándor Téli sport (1934) c. reg-
nyéből, illetve az ebből írott színmű
nyomán készült. A cselekmény
egy tudósnaturiumban
jelződik, szereplői: Perényi
László, Tolnay Klári, Csontos
Gyula és Makay Margit.

Elmúlt munkánkban megkezd-
tük Perényi László visszaemlé-
kezéseinek közlését. Most foly-
tatjuk az emlékek felidézését.

— Amint említettük, Hevesi
Sándor rendező és igazgatóm
volt a Nemzeti Színházban.
Olyan kifejező erővel, olyan ir-
ányító képességgel soha rendező
nem nyúlt színészhez, mint 6. Az
ünnepi évben, 1931-ben egy
Szent Imrere emlékező színdar-
abban a címszerepet játszottam.
Felemlő, magasztos hangulatot

hozott ez a darab. Ott ült a néző-
tér első sorában az egész klérus.
Hiába következtek utána szebb-
nél-szebb szerepek, az indulás
örök emlék marad számomra.

Ott eltöltöttem öt évet, majd
nem jószántamból, hanem Né-
meth Antal, az új igazgató akara-
tából ámentem a Vígszínház-
hoz. Úgy hiszem, az itt töltött
évek jelentették pályám zenitjét.
Itt játszott Billicsi Tivadár, Se-
mes Ferenc, Földényi László, Pi-
tör Erzsébet. Ennek a színháznak
a háború vetett véget.

Utána elindultam vidéki kör-
utramra. Nekem Kecskeméten
volt az az állomás, ahova szíve-
sen tértem vissza. Azért mon-
dom, hogy vissza, mert itt már
sokszor szerepeltem. A vidéki
színházak szívesen alkalmaztak
ismert színészeket Pestmár-
játszott főszerepeikre, mert
ilyenkor biztosan megtelt a színház.
Nagyon jól éreztem magam
ennél a társulatnál.

A nyugalom éveire Bajára jöt-
tem. Tizenhatodik éve lakom itt,
és nem bánám meg, hogy végleg
letelepedtem. Ma már olyan ne-
kem ez a város, mintha itt szület-
tem volna.

Gál Zoltán

ri homlokzata, Újvárosi lakótelep
alapkőletét — Volgy u. 1., Útő-
rőház építésének emléktáblája —
Petőfi-sziget, Dr. Burg Eic emlék-
táblája — Városi kórház születési
pavilon, Türr István szülőháza —
Bartók B. u. 10., Tóth Kálmán szü-
lőháza — Tóth K. u. 10., Teles Ede
szülőháza — Táncsics M. u., Bel-
városi templom missió tábla —
Belvárosi templom, Szarvas Gá-
bor lakóháza — Szabadság u. 22.,
Leány Gimnázium alapítása —
Tóth K. Szakközépiskola, Dr. Csa-
nád György emléktábla — Csa-
nád sétány, Egyházi felirat —
Széchenyi u. 16. homlokzata, Re-
formátus templom felújítási em-
léktábla — Deák u. 17., Görögke-
leti szerb paplak — Táncsics u.
19, Aggok háza alapítvány —
Móra u. 1-3, József Attila ltp alap-
követéséről emléktábla — Kőlcsey
u. 43, Kórház születési pavilon
építése — Városi Kórház, Ferenc-
es templom felújítása — Bartók
B. u. 4., Városi lőter emléktábla —
Siska F. u. 20., Türr István Sport-
csarnok emléktábla — Pázmány u.
6, Dr. Pósta Sándor Sportcsarnok
emléktábla — Szabadka u. 1.

Köszönet

A "Gyermek a jövő
záloga" címen
meghirdetett
alapítványunkra ismét
nemes adományok
érkeztek.

Négy könyvkiadó — az
Akadémiai, a Helikon,
a Gondolat és az
Európa — több mint
félszáz ezer forintot,
illetve ennek megfelelő
értékű
könyvajándékot
küldött.

A Baja Városi Tanács
Kórháza tízezer
forinttal támogatta az
alapítványt.
Köszönjük!

SAMSUNG TERMÉKEK BAJÁN IS !!!

MIKROHULLÁMÚ SŰTŐK (17 ÉS 27 LITERES)

SZINES TV-K - VIDEOREKORDEREK -
HIFI BERENDEZÉSEK - RÁDIÓSMAGNÓK
- FÉNYKÉPEZŐGÉPEK,MINTA, ÉS KATALÓGUS
ALAPJÁN TÖRTÉNŐ ELADÁSA**INTENZÍV IBM PC GÉPKEZELŐI TANFOLYAM
BAJÁN**

1990 MÁJUS 14-17-IG

A

TÜRR ISTVÁN SZAKKÖZÉPISKOLÁBAN

DÍJA: 5000 FT

JELENTKEZÉS: 1990 MÁJUS 10-IG
A

KFT-NÉL

COMPUTER-MARKET Kft
BAJA, Béke tér 7. Tel.: (79) 11-632**COMMODORE AKCIÓ !!**

C 64 ALAPGÉP 16800,- FT

LEMEZMEGHAJTÓ 19800,- FT

MAGNÓ 3500,- FT

TURBO JOYSTICK-OK 1480,- FT-TÓL

FLOPPY LEMEZEK 85,- FT-TÓL

FLOPPY LEMEZ TARTÓK 25,- FT-TÓL

PC XT/AT

SZÁMÍTÓGÉPEK

KÍVÁNSÁG SZERINTI
KONFIGURÁCIÓBANCASIO MENEDZSER KALKULÁTOROK,
CANON FÉNYMÁSOLÓK, TELEFAXOK
MINTAUTÁN.

TISZTELETT MEGHÍVJUK ÖNT

A PROFESSZIONÁLBAJAI KIÁLLÍTÁSÁRA, AHOL BEMUTATJUK A
SZINGAPURI GES CÉG ÁLTAL FEJLESZTETT
DATAMINI-SZÁMÍTÓGÉPCSALÁDOT
ÉS AZ OSZTRÁK KARASMANN CÉG ÁLTAL
FŐRGALMAZOTT

OLIVETTI ÍRÓGÉPCSALÁDOT.

FELKÉSZÜLTEN VÁRJUK KAPOSVÁR, PÉCS, BAJA,
SZEGED KÖRZETÉNEK FELHASZNÁLÓIT.

BEMUTATÓ - KONZULTÁCIÓ - ÁRUSÍTÁS

HA A HELYSZINEN GÉPET VÁSÁROL - AJÁNDÉKBA KAP
EGY

MENEDZSER KALKULÁTOR

A KIÁLLÍTÁS IDEJE: 1990. MÁJUS 3-6., DE.: 9-TÓL 17-IG

HELYE: JÓZSEF ATTILA MŰVELŐDÉSI KÖZPONT

BAJA, VÖRÖSMARTY U. 5. SZ.

**Tisztelt
Olvasók!**A Bajai Lakberendező
Építő és Vasipari
Szövetkezet örömmel
értesíti

a

Bajai Honpolgárolvasóit, hogy a korábbi
évekhez hasonlóan idén is
megrendezésre kerül a**BLÉVISZ KUPA '90**Nemzetközi pénzdíjas
Teniszverseny.A verseny időpontja:
1990. augusztus 7 - 10.Helye: Közúti SC
Tenispálya Petőfi-sziget.**Pénzdíj: cca
400.000 Ft.**Minden kedves bajai
teniszrajongót szeretettel
várunk.A József Attila
Művelődési Központautóbuszos látogatást
szervezSzegedre,
a**SZABADTÉRI
JÁTÉKOKRA.**1990. augusztus 16-án, 20.30
órai kezdettel

SZÖRÉNYI — BRÓDY:

ISTVÁN, A KIRÁLY

Című

rockoperára

Jelentkezés a JAMK
Jegyirodájában
(Tel: 12-059)
május 30-ig**Jegyár**

+

útiköltség:

440 Ft.**SIKERFILMEK VIDEÓN**

KÖLCSÖN, OLCSÓN

A TISZAFILM KFT ÉS AZ ORTUTAY ÁMK
VIDÉOKAZETTA KÖLCSÖNZŐT NYITOTT
AZ ORTUTAY ÁMK-BAN
(ORTUTAY U. 14. - ÚJVÁROSI ISKOLA)KÖLCSÖNZÉSI DÍJ 1 NAPRA: 50, 75, 100 FT
NYITVATARTÁS: HÉTKÖZNAPI 12 - 19 ÓRÁIGSZOMBATON ÉS VASÁRNAP
10 - 12 ÓRÁIG, 14 - 16 ÓRÁIG.

EGYÜTT GONDOLKODOM BÁLINT ATTILÁVAL

Szerényen — mint amilyen a Mdvész maga — mutatta be Bálint Attila néhány alkotását a Labor Galériában.

De milyen alkotásokat! Megdöbbentő, elkéserítő de ugyanakkor gondolkodásra készítő? Kiből mit vált ki! Szégyelljük magunkat, hogy emberek vagyunk, vagy örülünk, hogy a fejlődésben "már" eddig is eljutottunk?

Miért? Mi kíséri életünket? Háború, ördöklés, gyűlölködés, tömegsír, krematórium, koncentrációs tábor! Mondvacsinnál bűnökért súlyos büntetés, súlyos büntetékért büntetlenség. Temetés, exhumálás és újabb temetés.

Kavargóknak bennem a gondolatok. A gonosz gondolatok mindig éjjel járnak, csendben csapongva, mint a denevérek, vagy halkan siklanak mint a bagoly. Néha nesztelen, puha léptekkel közeledve az emberhez, mint az éjszaka vérengző ragadozó, és szőbe veszik az előző éjjel még meg nem ölt kicsi remény-maradványokat. A gonosz gondolat kémlelten, és a sötét éjszaka csak táplálja benne a pusztítani akarást. Ilyenkor a tárgyak, események, emberek elvesztik szépségüket, bájukat, melyet a napsugarak kölcsönöztek nekik, vagy melyek a csillagok vízek felszínéről vetődnek rájuk, éjjel minden a démonok, szellemek és lidérek uralma alá kerül. Tekintetűktől a remény láthatatlan kicsiségűre zsugorodik, és a halandó emberi értelem nem lesz más, mint a reménytelenség óceánján hánykolódó kis lélekvesztő, mely vagy kibírja ezt a szellemi vihart és a reggeli nap visszazajja a reményeket, vagy menihetetlenül elcsúsz. Talán nem is óceán, nem

is víz, inkább mozsár, lép, mely a rálépőt magába szívja. Magába szívja, de lassan, hogy időt adjon a végzet pontos megértésére, a menhetetlen átlátására és a remény teljes elvesztésére. Ezt már csak a semmi követheti, az a semmi, ami mindenki számára másvalami, amit felfogni a tekervényezett agy is képtelen azért, mert a

mely nem csak a pusztá van, de mindenek előtti volt. A létezéssel, melynek emlékraktáiraiból a szűnő nem akaró gondolat cipelli fel az emlékezés aranykeresztbe illesztett és a távolsággal megsebzőllő mozaikkockákat. A sokszínű kockák, melyek az élet egy-egy emlékezetes pillanatát tömörítik a galacsinhajtó bogár szorgalmával

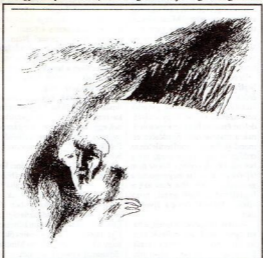
denségben oda nem illő, érthetetlen, semmivel össze nem hasonlítható, egyszerűnek vagy megoldhatatlannal bonyolultnak látszó törekény kristálygömb sajátos belső tartalommal. Ez a tartalom azonban csak néhány beavatott számára tárulkozik fel és mutatja igazi elmsőnjét.

Az elmúlással, mely egyrészt az atomjaira, ionjaira bomló élet utolsó állomása, de a halhatatlan lélek vándorlásának kezdete is.

Vándorlás azon az úton, melyet szellemek, sárkányok, ördögök, a megbomlott agy fantáziája által kitalált lények sorfala őriz és csak a jó, csak a tiszta tudat végigmenni rajta. Es mi az, hogy végig? Hová? Van-e cél? Vagy a cél maga a vándorlás? A bolygó hollandi, Hamlet apjának szelleme, a lidérek tánca, a garabonciások, őseink medvé-tánca, a táltosok, varázslók és füves emberek elszánt akarása. Ez a cél? Vagy ez csak az út, mely maga a végletlen, a megfoghatatlan, a beláthatatlan. Ahol megszűnik az anyag, megszűnik az én, értelmet veszti a létezés és az elmúlás is.

Emberke! — kiállanak fel Bálint Attila alkotásai —, mindannyian elmúlunk egyszer! Ne legyen gyűlölködés! Ne legyen Auschwitz, Katyn, Temesvár vagy Marosvásárhely! Emberke! Csak egy életünk van! Ne keserítsük el egymásnak, hisz végül úgyis Fekete Istvánnak lesz igazá: "Az idő múlhat, a szépség és jószág, a szeretet és az igazság nem múlik el a századokkal, nem múlik el az emberekkel, hanem örökös, mint a testetlen valóság, s ezekből amennyit kap mindenki, és az elmúlás mel."

R.A.

saját árnyékát kívánja átélteni, az érthetlent akarja megérteni, oda kíván behatolni, vagy legalább belátni, amit a természet biztosan őriz.

De jön a hajnal a létezés tudatával. Azzal a létezéssel, melyet csak pókhálófinomsággal fonalt tén a mában, köi a tegnaphoz és fényévrnyi távolságban tőle bár, de lassan közeleg a holnap. A létezéssel,

egy csipetnyi térbe, és ebből a térből, mint Aladdin lámpájának szelleme ömlik, gomolyog ki a teljes emlékezés. Miért, hogy ez az emlékezés a rosszat megjavítja, a gonoszt elfelejti, jövő, de legalább is elviselhetővé asszimilálja. Ebben az emlékezésben a kód színes pára, a sár életet adó felzótó termőföld vagy gyógyító iszap.

A létezéssel, mely a világmind-

Mentsétek meg a csigát!

A tavaszi időszak kedvez a csigagyűlésnek. Ha megfelelő óvatossággal és mértékletességgel nem tanusítunk ezen a téren, rövid idő alatt annyira megnövekedhet az állomány, hogy nem lesz mit begyűjteni. Ezért óvjuk, védjük, kfműljük az ehét csigákat.

R.A.

Vállalkozók, kereskedők

FIGYELEM!

A bajai ÁFÉSZ Újvárosban lévő ABC-nél 50 négyzetméter alapterületű üzlethelyiséget bérbe kíván adni, kereskedelmi, illetve szolgáltatási tevékenység céljára. Ebből kisebb alapterületű üzletrész is bérbe vehető.

Ugyancsak bérleti szerződésre ajánlja a Gazdaboltnál /Baja, Szegedi u.64.sz. alatt/ 20 négyzetméter alapterületű helyiséget hasonló célú üzemelésre.

Felvilágosítást a szövetkezet kereskedelmi főosztálya ad, Baja, Táncsics u.15. szám alatt.

A HORGÁSZOKÉ A SZÓ

A tavasz büszkesége, a természet ébredése a horgászokat is megmozgatja. Ezt jelezte március hó 24-ai, szombati Környezetvédelmi Nap megrendezése.

A Kék-tó a bajai horgászok közkedvelt horgász vize. A szezon beindulása előtt a tópart környékét rendbe kell tenni, meg kell tisztítani a száraz levelektől, gallyaktól. Az egyesület felhívására 80 horgász jelent meg a jelzett napon a Kék-tó környékének rendbetételére. Reggel 8 órától délig tisztították a területet, égettek a nádat, az avart. A náddal benőtt parti szegélyen horgászhelyeket alakítottak ki. A jó halforgás reményében, a tiszta környezetért folyt a lelkes munka.

A résztvevők villámcsapdákra várakozás nélkül. Hírlapcsapdákat érkeztek az Alsódnagyvígyi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság 32 §/1990. évi. felhívása, mely szerint Sz.T. budapesti lakos panaszbejelentést tett, hogy a Kék-tó névű vízterület környékén a nádval felgyűjtötták és ehhez a levegőtisztaság-védelmi hatóság engedélyt nem szereztek be. Reméljük, hogy ez az ügy nem végződik komoly elmarasztalással és a horgászok kedvét a hatóság nem veszi el. A Bajai Honpolgár vállalta, hogy teret ad a Gemenci Tájévelmi Körzet horgászattal kapcsolatos több, mint egy évtizedes panasz nyilvános megvitatásának.

A februári számban két cikk a horgászlat ellen, egy a horgászlat

mellett foglalt állást. Reméljük, hogy a cikkek száma nem fejezi ki a szerkesztőség álláspontját a kérdésben. Az időközben történésekről tájékoztatott az olvasókat.

A Dunától délre, a székszárdi horgászok kezdeményezésére, március hó 28-án megbeszélésére jöttek össze az illetékesek. A találkozó a helyszíni bejárat is terbe vette. A fő megbeszélés volt a Gemenc keselyűsi részén, a kisvasút végállomásánál. Érdekesen alakult a helyzet, mert korábban a Kiskunsági Nemzeti Park és főleg a Környezetvédelmi Minisztérium támogattott akadályokat, most Böröcsey Kornél, a Gemenci Erdő és Vadgazdálkodási képviselője volt az, aki a vízek megközelítésénél állította fel az akadályokat.

Ez oda vezetett, hogy a helyszíni bejárat — hiába voltak jelen az érdekeltek —, elmaradt. A Kiskunsági Nemzeti Park képviselője nem szóltak közbe, hogy a tájvédelem érdekei hogyan kapcsolódnak a tilalmakhoz. Kérdéseik elmondták, hogy az erdő területén az erdőgazdálkodás szabja meg, hogy hol lehet közlekedni, tehát ez nem tájvédelmi ügy. Ha megengedné a gazdaság közlekedését, csak akkor foglalkozhatnának azzal, hogy közlekedés nem sérti-e a tájvédelmet.

Amikor Böröcsey Kornél, a bajai egyesület képviselőinek kijelentette, hogy a veránaki rezi Dúnhöz vezetett utat, (melyet mindenki használ az ún.41-es vasúti

útvonal) a kisrezeti erdőszélig) a horgászok nem használhatják. A bajai egyesület képviselői nem látták értelmét a további megbeszélésnek és jelenlétem. Írásban átadták kérelmüket, majd eltávoztak.

A többi jelenlevő horgász képviselő sem látta értelmét a tárgyalás folytatásának, így az illetékesek a székszárdi Sajtóhízbán jegyzőkönyvet vettek fel. Ehhez csatolták a bajaiak írásbeli kérelmét.

A közérthetőség érdekében el kell mondanunk, hogy a veránaki rezi Dúnán a mostani javaslat előtt egy kis szakaszon lehetett horgászni. A Kiskunsági Nemzeti Park az erdőszélig lát lehetőséget a horgászlat számára. Ezért kérikt az erdei úton a horgászhatóság megközelítését, de erőfeszítést nem akar az erdőgazdálkodás.

Megjegyezzük, hogy Böröcsey úrnak tudni kellene, hogy a veránaki rezi Dúnán a bajai egyesületnek egy saját tulajdonú horgásztelep nyitja van. Ennek megközelítését a Polgári Törvénykönyv szerint is biztosítani kell.

Ez mutatja, hogy a Gemenci Erdő és Vadgazdálkodás korábban nem vonatkozott a jogszabály, hogy később mi lesz, meglátjuk. A már említett jegyzőkönyvből olvasható, hogy a Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi Minisztérium képviselője tájékoztatja a jelenlevőket, hogy a Környezetvédelmi Minisztériummal közösen kiadják az új szabályzatot, melyben meghatá-

rozzák azokat a vizeket, melyeken szabad horgászni. Reméljük, hogy erre nem kell sokáig várni!

A Bajai Horgász Egyesület hírei közül nem hiányozhat a horgász versenyekről szóló tudósítás. Elkészült az idei versenynaptár. Májusban a Bajális rendezvények között szerepel a Bajális-Kupa meghívásos horgászverseny. Ezenkívül van egy külföldi meghívás is. A Vajdasági Nemzetközi Horgászversenyt május 19-20-án Pálmónostoron rendezik. A bajai horgászok első ízben vesznek részt ezen a találkozón.

Havonként adunk hírt a horgászversenyekről és az előtt eredményekről.

Befejezésül szomorú közlésegszövegünknek teszünk eleget, amikor tudatjuk, hogy az egyesület alelnöké Jäger Antal horgászúrunk elhunyt. Április 4-én kísértek utolsó útjára.

Dr.Sárközy István

A szerkesztőség megjegyzése: Megnyugtathatjuk a horgász társadalmat, hogy sem a cikkek darabszáma, sem terjedelme nem tükrözi a szerkesztőség álláspontját. A közlésekről a szerkesztőbizottság kiárrolag az írásk színezonalra szerint dönt. Azt talán felesleges megemlíteni, hogy csak olyan munkák kaphatnak helyet a Bajai Honpolgárban, melyek a város és a természet védelme mellett szólnak.

ZÖLD UTAT A ZÖLDEKNEK

amikor pártból egyesületet alakultak. Eddig beleszólhat a munkájukba a megyei és az országos szervezetek. Amióta megalakították a Bácskai Zöldek Egyesületét, teljesen önállóságot élveznek. Ifj. Bartos Nándorral, az egyesület elnökével a programjukról beszélgettünk.

— Tevékenységünk négy fő csoportra osztható: természetvédelem, egészségvédelem, sport és közművelődés. Ezek harmonikusan összefüggenek. Az a célunk, hogy elképzeléseink, tervek a humánus eszmények megvalósítását szolgálják.

— Most kifejezetten csak a természetvédelemről beszéljünk. A másik három pontnak is csak az ehhez tartozó vonatkozásairól.

— A természetzerető embereket nehéz kitiltani az erdőből. Ezt eddig megtehették, mert a hatalomnak volt egy olyan titkos állásfoglalása, hogy illetékesnek oda nem mehetnek, mert zavarják a vadászatot és a fakitermelést. Nos,

mi mindent elkövetünk, hogy az erdők megmaradjanak az eredeti állapotukban. Mert ezt nem tudja helyettesíteni a mérnöki sorállású satelepfítés. Egyébként Gemenc természetvédelméről tanulmányt készítettünk, amit nem csak az ország zöld szervezeteinek ajánlunk figyelmébe, hanem olyan országoknak is, ahol fejlett ez a mozgalom.

— A Sugovicával kapcsoltan mi az álláspontja a körnek?

— Az a véleményünk, hogy nagyon szennyezett, és hamarosan teljesen elszennyeződik. A vízügyi szakemberek szerint azért nem lehet kotorni, mert leszakadna a part. Ennek megerősítésére viszont nincs elegendő pénz. Az is gondot okoz, hogy a Nagy Büdös — amely a csapadéktól szállítja — szennyvizet engednek le a környéknek lakók. Sokukról már tudnak is. Két évvel ezelőtől történt egy olyan eset, ami szemléletesen érzékelteti a vízszennyezést. A Bil-dős lefolyója környékéről a vízi-

gyék két uszály fekkilát hordtak el. És ezekmíval más módon is szennyeztek a Sugót. Nyáron, főleg alacsony vízállásnál maguk a fürdőzők piszkítják — nem csoda, hogy ilyenkor különböző fertőző betegségek lehet szerezni. Mi azt javasoltuk, hogy a más országokban már jól bevált módszert kövessük; kerítsük be a strandot és szedjenek minimális belépődíjat. Ebből fenn lehetne tartani tíz-tizenöt WC-t, zuhanyozót.

— Az így megfelel-e a követelményeknek?

— Nem! A városban a legtöbb ember nem tudja, hogy ez a víz is nitrátos. Mi is csak úgy szerettünk érteni tudomás, hogy a Kőjálótól kiszivárgott a víz.

— Úgy tudom, hogy a Déry-kertben a fák állán hamarabbi elszáradnak a levelek, mint fent. Ez a lellepődő kipufogógázról van. Hogyan szüntetnék meg a nemkívánatos jelenséget?

— Át kellene tervezni a város egész forgalmát, mert jelenleg átgondolatlan. Rengeteg ésszerűtlen kihelyezést találva van. A Béke téren is szükség van részleges

forgalomelérésre és a Petőfi-szigeten is csak a célirányú közlekedés kellene megengedni. Azt már most meg lehetne tenni, hogy korlátozzák a járművek sebességét.

— Az állítvásiút is oltalma alá veszi a kőr?

— Igen. Az álláspontunk, hogy már az általános iskolában kellene kezdeni a természet szeretetével való nevelést. A tanulók a sok hasznavehetetlen tudás mellett nem ismerik az életterület. Hányszor látni, hogy gyerekek összetapasznak bogarakat, mert nem tudják, hogy azoknak éppúgy jóguk van élni, mint az embereknek.

A.G.Y.I.

BAJAI HONPOLGÁR

Megjelenik havonta.

Szerkeszti a szerkesztőbizottság.

Elnök: Nemes Gábor

Felölés szerkesztő: Dr. Gál Zoltán

Kiadás az Ortutay Általános

Művelődési Központ.

Felölés kiadó: Csiba Gyula

Készítette a COMPU-TYPO Kft. Baja

Felölés vezető: Csuvár Zoltán